

FAIR
FIN

De ondraaglijke kost van wegwerpplastic

Frank Vanaerschot & Maxim Plaisier

Oktober 2021

ClientEarth®

Dankwoord

Steunen op organisaties die al jaren in het veld staan, zit diep ingebakken in FairFin's DNA. Het is door hun expertise te koppelen aan onze kennis van het financieel systeem dat wij dossiers tot kunnen uitbrengen die naar het bredere plaatje kijken. Dit onderzoek is geen uitzondering. Het was een rapport in opdracht van [Client Earth](#), een internationale milieu NGO die de wet gebruikt om de planeet te beschermen. We gingen ook te rade bij talloze andere organisaties in binnen- en buitenland om inzicht te krijgen in de wereld van plastic, zowel op vlak van de risico's voor mens en planeet, als de politieke en financiële aspecten die erbij komen kijken. Bovendien willen we onze collega's bij FairFin bedanken voor de tijd die ze vrijmaakten om het onderzoek kritisch na te lezen en voor hun opbouwende feedback.

Frank Vanaerschot en Maxim Plaisier,
Inhoudelijke medewerkers van FairFin

Inhoud

1.	Intro	4
1.1	Dossier in notendop	6
1.2	Afkicken van Plastic	7
1.3	De top van de plastic-piramide: de voedingsindustrie	8
1.4	Wat hebben banken met plastic te maken?	9
2.	De neveneffecten van plastic	12
2.1	De plastic planeet	12
2.2	Plastic is niet goed voor ons	13
2.3	Welke impact heeft plastic op het klimaat?	15
2.4	Conclusie: Business as usual is geen optie	16
2.5	Obstakels voor de transitie	18
3.	De onderschatte risico's	24
3.1	Een fragiel imago	25
3.2	Gouden zaken, of rechtszaken?	26
3.3	Europa bederft de pret	27
3.4	De plastic bubbel staat op barsten	28
4.	Wie investeert in plastic?	32
4.1	Hoeveel geld pompen onze banken in plastic?	34
3.2	Wat zeggen banken over plastic?	39
3.3	Wanneer valt de frank?	41
	Over Fairfin	43
	Bijlage	44
	Bronnen	46

1. Intro

De wereld verdrinkt in plastic. Dit onderzoek zoomt specifiek in op wegwerpplastic. Dat vormt namelijk de meest schadelijke en zichtbare vorm van de plasticvervuiling. We spreken van een echte plastic-crisis, die ons leefmilieu en onze gezondheid steeds verder in het gevaar brengt, en waar bovendien zware financiële risico's aan vasthangen.

Daarom leggen we hier niet alleen de nadruk op de socio-ecologische impact van wegwerpplastic, maar ook op de structuur van de plasticindustrie, de betrokken spelers en de financiële gevaren die de plastic-crisis met zich meebrengt. We focussen daarbij op voedingsmultinationals en supermarktketens – kortweg de voedingsindustrie – omdat zij het meeste wegwerpplastic op de markt brengen en dus de grootste verantwoordelijkheid dragen voor de plasticvervuiling.

Door hun businessmodel zijn bedrijven in de voedingsindustrie extra kwetsbaar voor de financiële risico's die wegwerpplastic met zich meebrengt. Banken die zonder voorwaarden in deze industrie investeren, financieren daardoor niet enkel de plasticvervuiling, ze stellen zich ook bloot aan zware financiële risico's.

Met dit dossier, dat deel uitmaakt van een bredere campagne rond wegwerpplastic en de ecologische en sociale impact van het financieel systeem, willen we de druk op de banken actief in België opvoeren. Want

hun verantwoordelijkheid is enorm. Het is hoog tijd dat zij hun macht gebruiken om de omschakeling naar een circulaire economie te financieren; een gesloten circuit waarin wegwerpplastic geen plaats meer heeft. Hoe langer ze daarmee wachten, hoe verder de plastic-crisis ontspoord en hoe groter de impact op onze economie en planeet.

In hoofdstuk 2 leggen we uit waarom we ons focussen op wegwerpplastic in de voedingsindustrie en leggen we uit welke impact plastic heeft op het milieu, het klimaat en de volksgezondheid. Omdat de schaal van deze negatieve impact enorm is en een urgente bedreiging vormt, is doorgaan met business as usual geen optie. We overlopen ook de mechanismen die spelen om effectieve verandering tegen te houden. Hoofdstuk 3 bespreekt de financiële risico's die uit de plastic-crisis voortkomen. We tonen aan dat deze risico's zullen blijven toenemen totdat bedrijven het gebruik van wegwerpplastic beginnen afbouwen. Hoofdstuk 4 onthult hoe de grote banken in België de plasticvervuiling mee financieren en dus ondersteunen. Ten slotte leggen we uit wat de banken moeten doen om op tijd een grondige transitie naar een circulaire economie te realiseren.

FAIR
FIN

Dit dossier in een notendop

- Wegwerplastic is gemaakt om direct weg te gooien. In tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt, is het moeilijk te recyclen. Het is een absolute ramp voor het milieu en brengt het klimaat en onze algemene gezondheid ernstig in het gevaar.
- Recyclage alleen is geen oplossing voor de plastic-crisis. Want nog geen tien procent van het wegwerpplastic dat op de markt komt, wordt effectief gerecycleerd. Beter en meer recyclen helpt enkel als we ook veel minder plastic produceren.
- Bedrijven in de voedingsindustrie, voedingsmultinationals en supermarktketens, brengen het meeste wegwerpplastic op de markt. Ze dragen daarom de grootste verantwoordelijkheid voor de plasticvervuiling. In plaats van te investeren in structurele verandering, promoot de voedingsindustrie vooral valse of ontoereikende oplossingen voor de plastic-crisis, zoals opkuisacties of chemische recyclage.
- Door die bedrijven onvoorwaardelijk te steunen, financieren banken de plasticvervuiling. Onderzoek van FairFin legt financiële banden bloot tussen banken actief in België en negen bedrijven uit de voedingsindustrie, ter waarde van meer dan 78 miljard euro sinds 2015. Vooral Deutsche Bank, BNP Paribas en ING springen eruit.
- Niet alleen vanuit moreel oogpunt is dat onaanvaardbaar, er hangen ook zware financiële risico's vast aan wegwerpplastic. Omdat de voedingsindustrie zo afhankelijk is van wegwerp, is die sector daar extra kwetsbaar voor. Maar in hun jacht naar snelle winsten verkiezen ze tot op vandaag om de langetermijnrisico's te negeren.
- Het totale kostenplaatje van wegwerp is zodanig hoog dat we zo niet verder kunnen. Steeds meer mensen beseffen dat als we plastic niet reguleren en het gebruik ervan afbouwen, de samenleving een ondraaglijke kost zal betalen. Een beweging om bedrijven die veel plastic gebruiken hun verantwoordelijkheid te laten opnemen, heeft al tot belangrijke nieuwe regulering opgeleverd. Met de publieke druk die toeneemt, ziet het er naar uit dat die regulering in de komende jaren strenger zal worden. Hoe langer bedrijven wachten met de omschakeling, hoe groter de kans op financieel verlies.
- Bedrijven met een grote plastic voetafdruk riskeren dan plots enorm veel te moeten investeren om zich aan te passen aan nieuwe regels die korte metten moeten maken met de plasticvervuiling. De kans dat die hindernis voor sommigen te groot wordt, groeit met de dag. Bovendien is er een financiële zeepbel in de plasticindustrie. Terwijl investeringen in de plasticindustrie blijven groeien, wordt de eigenlijke waarde van plastic steeds verder uitgehold door overproductie, prijsschommelingen en een groeiende vraag naar alternatieven. Omdat de voedingsindustrie zo sterk rekent op goedkoop plastic, zal de sector mogelijke prijsschokken des te hard voelen.
- Banken dragen een grote verantwoordelijkheid. Daarom zetten we ze mee in de spotlight. Want in plaats van een *business as usual* scenario te financieren, wat zowel de bedrijven als de banken blootstelt aan zware financiële risico's, moeten banken hun macht gebruiken om de grondige omschakeling naar een circulaire economie op tijd te realiseren. Onze planeet kan niet nog meer plastic aan. Elke euro die we investeren in vervuiling is een gemiste kans voor de transitie.

Afkicken van plastic

Plastic valt bijna niet meer weg te denken uit ons alledaagse leven. Kijk maar even om je heen, je vindt het overal terug. Maar wat is plastic eigenlijk? Plastic is een verzamelnaam voor synthetische kunststof gemaakt van organisch materiaal. Het bestaat uit kleine moleculen (ook wel monomeren genoemd) die zijn samengevlochten tot lange kettingen (polymeren). Er bestaan veel [verschillende soorten plastic](#)¹, elk met hun specifieke eigenschappen. Bijna alle plastic is gemaakt van polymeren [afkomstig van olie of aardgas](#).²

De soorten plastic die we vandaag gebruiken, kwamen begin de jaren '50 op de markt. Sindsdien veroveren ze de wereld aan een indrukwekkend tempo. Tussen 1950 en 2017 bracht de mensheid [meer dan 9,2 miljard ton plastic voort](#).³ Dat is meer dan één ton per persoon op deze aardbol. Meer dan de helft daarvan dateert van na 2005. Op minder dan een halve eeuw tijd [vertwintigvoudigde de mondiale plasticproductie](#).⁴

Eens plastic er is, geraken we er moeilijk van af. Het is zo stevig dat het bijna [niet vergaat in de natuur](#).⁵ Toch eindigt de helft van alle plastic producten op [minder dan een maand tijd bij het afval](#).⁶ Elke Euro-peaan gooit gemiddeld [30 kg plastic weg per jaar](#).⁷ Een groot deel daarvan belandt naast de vuilbak. Jaarlijks stroomt bijna elf [miljoen kubieke ton plastic in zee](#).⁸ Dat is evenveel als een volle vrachtwagen per minuut.

Wegwerpplastic, het goedkope plastic dat we direct na gebruik weggooien, is niet alleen een regelrechte ramp voor het milieu, het is ook schadelijk voor onze gezondheid. Wetenschappers linken namelijk steeds meer chemische stoffen in plastic aan [zware gezondheidsaandoeningen](#),⁹ zoals allerlei kankers, diabetes, neurologische aandoeningen of vruchtbaarheidproblemen. Dat is verontrustend, want mensen krijgen [wekelijks gemiddeld 5 gram plastic binnen](#),¹⁰ het equivalent van een bankkaart.

Daarbovenop speelt wegwerpplastic een cruciale rol in de opwarming van de aarde. Want plastic is gemaakt van olie en gas en de productie ervan is een van de [meest koolstofintensieve industrieën ter wereld](#).¹¹ En omdat wegwerpplastic moeilijk te recyclen valt, eindigt het grootste deel na gebruik op de vuilnisbelt. Alles samen stoot een ton plastic gemiddeld [vijf ton CO2 uit](#).¹²

Om de plasticvervuiling effectief te stoppen, kan recyclage alleen nooit een oplossing zijn. Want nog geen tien procent van al het plastic dat tot nu toe is gemaakt, is effectief gerecycleerd. Vandaag wordt over heel de wereld [slechts 20% van het plastic](#)¹³ opgehaald voor recyclage, waarvan één vierde direct wordt afgekeurd en het restafval achterna gaat richting de verbrandingsoven of de vuilnisbelt. Om de plasticvervuiling een halt toe te roepen, moeten we minder plastic produceren en meer inzetten op hergebruik. Daarom is afkicken van wegwerpplastic een eerste, logische stap.

Wist je dat Unilever
meer dan 400 merken
verkoopt in 190 landen ?
In de ranking van 's
werelds grootste
vervuilers staat
Unilever dan ook
op de vierde
plaats.

Als je alle flesjes die Coca-Cola jaarlijks produceert op elkaar stapelt, kan je éénendertig keer tot aan de maan en terug.

De top van de plastic-piramide: de voedingsindustrie

Het meeste wegwerpplastic vinden we in verpakkingen voor alledaagse producten die snel en in grote hoeveelheden verkocht worden. Denk aan eten, drinken of huishoudelijke producten. Een handvol multinationale bedrijven, zoals Coca-Cola, Unilever of Danone, [brengen bijna alle grote merken op de markt en liggen aan de bron van het meeste plastic verpakkingsafval](#).¹⁴

Om hun arsenaal aan producten aan de man te brengen, rekenen ze op grote supermarktketens, zoals Albert Heijn, Delhaize of Carrefour. Omgekeerd zien die supermarkten hun rekken maar al te graag zo vol mogelijk met producten van deze multinationals.

Zo kunnen ze voor elk wat wils aanbieden en inspelen op de laatste nieuwe trends.

Voedingsmultinationals en supermarktketens zijn dus sterk met elkaar verbonden, ze bestaan in feite dankzij elkaar. Daarom plaatsen we beide sectoren in dit rapport onder de algemene noemer 'voedingsindustrie'. Wegwerpplastic is een hoeksteen van hun businessmodel. Daarom focussen we ons in dit onderzoek op deze sector. Plastic is licht, flexibel, spotgoedkoop en houdt voedsel lang vers. Bovendien zijn verpakkingen dikwijls een deel van een marketingstrategie; we krijgen het merk zo letterlijk in de hand.¹⁵ Denk aan de centrale rol die het Coca-Cola flesje speelt in het imago en de reclame van het merk. Kleinere verpakkingen verlagen bovendien de drempel om een product te kopen. Wegwerpplastic brengt de voedingsindustrie dus veel geld op én het maakt hun leven een pak eenvoudiger. Wat na de verkoop met de verpakking gebeurt, is niet hun probleem.

Wist je dat Danone de op één na grootste verkoper van flesjeswater ter wereld is?

Wat hebben banken met plastic te maken?

Plastic komt niet uit de lucht gevallen. Om hun plastic te financieren, hebben bedrijven in de voedingsindustrie kapitaal nodig. Dat vinden ze vooral bij banken. Elke bank heeft een investeringsbeleid, waarin onder meer rode lijnen uitgetekend zijn die bepalen wat al dan niet gefinancierd mag worden. Een bank kan bijvoorbeeld kiezen om een bedrijf niet te financieren omdat het de mensenrechten schendt of een te grote impact heeft op het klimaat. Maar over de impact van plastic vinden we in het investeringsbeleid van de onderzochte banken bitter weinig terug. Door bedrijven met een grote plastic voetafdruk zonder voorwaarden te financieren, maken de banken een systeem dat draait rond wegwerp mee mogelijk. Ze ondersteunen dus de plasticvervuiling en verdienen er ook nog eens geld aan.

De beslissing om een bedrijf te financieren, mag nooit een louter economische, winst-gedreven beslissing zijn. Door onvoldoende rekening te houden met de ecologische en sociale impact van hun investeringen, financieren banken de maatschappelijke crises waar we vandaag mee kampen. Op [de website van FairFin](#) vind je een waslijst aan voorbeelden van hoe banken schadelijke investeringen aangaan, en de lijst groeit elke dag. Bankieren verdienen hier zelf ook aan, ze maken dus winst op de kap van onze planeet en van onze gezondheid. Vandaag dragen we de gevolgen van de financiële beslissingen van vele jaren geleden, die onder andere leiden tot de klimaatcrisis. De investeringen van vandaag bepalen de

Banken die
deze bedrijven
onvoorwaardelijk
financieren,
ondersteunen mee
de plasticcrisis

wereld van morgen, banken dragen dus een enorme verantwoordelijkheid.

Het financieel onderzoek dat we voor dit dossier uitvoerden, is gebaseerd op een analyse van [Profundo](#) van de databases van [Thompson Reuters](#) en [Bloomberg](#). Daaruit blijkt dat de grote banken actief in België enorme bedragen pompen in de voedingsindustrie, een sector die een erg grote verantwoordelijkheid draagt voor de plastic-crisis. Op zich is het niet vreemd dat banken investeren in de voedingsindustrie, die meer omvat dan plastic en niet weg te denken is uit ons leven. Maar door geen voorwaarden te verbinden aan die financiering, zorgen banken dat ze kunnen blijven verder doen zoals ze bezig zijn. Een investeerder is mee verantwoordelijk voor wat er met zijn geld gebeurt.

We onderzochten de relaties van zeven banken met negen bedrijven uit de voedingsindustrie en legden tussen 2015 en mei 2021 meer dan 78 miljard euro aan financiering bloot. Van alle banken die FairFin in dit onderzoek onder de loep nam, heeft geen enkele een concreet beleid rond plastic. Ondanks haar nefaste ecologische impact, speelt de plasticvervuiling dus zo goed als geen rol in het engagement van de banken naar het milieu en naar het klimaat toe. Bovendien ziet geen enkele bank plastic als een financieel risico. Dat is een blinde vlek die het financieel systeem en bij uitbreiding onze hele economie zware klappen kan toebrengen.

Deutsche Bank is met meer dan **35 miljard euro** de grootste geldschieter. Het grootste deel van die som slokt de Belgische biergigant AB Inbev op. AB Inbev is de grootste drankenproducent ter wereld. Naast bier, verkoopt en bottelt de multinational vooral ook veel frisdrank in Afrika en Latijns-Amerika.

Daarna komt **BNP Paribas**, met banden met de voedingsindustrie ter waarde van meer dan **28 miljard euro**. Meer dan een vijfde daarvan gaat naar het Franse zuivelbedrijf Danone, qua volume de op één na grootste verkoper van flesjeswater ter wereld. Net zoals Deutsche Bank, pompt BNP Paribas ook miljarden in Coca-Cola, een van de meest gekende plasticvervuilers.

ING Group ondersteunde de voedingsindustrie met **14 miljard euro**. De Nederlandse bank pompte bijna een miljard euro in Carrefour, de supermarktketen die zonder concrete plasticstrategie steeds meer inzet op kleinere winkels in steden met een beperkt on the go of wegwerp aanbod.

Bij de kleinere banken zoals **Candriam** (dat is de investeringstak van **Belfius**), **KBC Group** en **Argenta** stellen we een veel lager financieringsvolume vast, wat grotendeels te verklaren valt door hun veel kleinere totale balans. Toch brachten ze samen meer dan **700 miljoen euro** aan kapitaal op voor grote bedrijven in de voedingsindustrie zoals Ahold Delhaize of Unilever.

Zelfs bij **Triodos Bank**, die duurzaam investeren naar voor schuift als handelsmerk, vonden we meer dan **zestig miljoen euro** terug gelinkt aan de voedingsindustrie. Ook bij hen vonden we niks specifiek over plastic terug in hun duurzaamheidsbeleid.

Banken moeten dus dringend een concrete strategie uitwerken om de plasticvervuiling te bestrijden. Als we verder doen zoals we nu bezig zijn, dreigt de plastic-crisis compleet te ontsporen met zware gevolgen voor het milieu, onze gezondheid en het klimaat.

2. De neveneffecten van plastic

De plastic planeet

Als we geen actie ondernemen om de plasticvervuiling te stoppen, kan er tegen 2040 jaarlijks tussen de [29 en de 37 miljoen ton plastic](#)¹⁶ in de zee stromen. Dat is evenveel als 50 kg plastic per meter kustlijn in de wereld. Tegen 2050 zou er dan [meer plastic dan vis](#)¹⁷ in onze oceanen zitten.

Van al het plastic dat sinds 1950 in onze oceanen belandde, is [99% niet meer zichtbaar aan de oppervlakte](#).¹⁸ Maar dat betekent niet dat het er niet meer is. Na verloop van tijd breekt de natuur plastic af in steeds kleinere stukjes of “microplastics”. Vandaag hullen die miljarden tonnen plastic onze oceanen in een permanente, synthetische smog. Recent onderzoek toont aan dat microplastics niet enkel naar beneden dwarrelen, ze drijven ook [horizontaal mee met thermische stromingen dichtbij de zeebodem](#)¹⁹ die van oudsher een bron van leven in de diepzee zijn. Plastic maakt ondertussen dus deel uit van de voedselketen in de oceaan. Ook wij krijgen steeds meer kleine plastic deeltjes binnen, die vaak [andere vervuilende stoffen uit het milieu oppikken](#)²⁰ en met zich meedragen.

Microplastic zit in het [water dat we drinken](#),²¹ het [eten op ons bord](#)²² en de [lucht die we inademen](#).²³ Mensen krijgen [wekelijks gemiddeld](#)

[vijf gram plastic binnen](#),²⁴ het equivalent van een bankkaart. Ook het gebruik van plastic verpakkingen zelf is een bron van microplastics. Wetenschappelijk onderzoek toont aan wat we al lang vermoeden: verpakkingen zoals [plastic flesjes](#)²⁵ of [theebuiltjes](#)²⁶ geven wel degelijk microplastics af tijdens gebruik.

Plastic is niet goed voor ons

Ons plastic dieet heeft [een grote impact](#)²⁷ op onze gezondheid. Wellicht zijn de gevolgen nog een pak zwaarder dan we denken. Ondertussen weten we dat de kleinste plastic deeltjes onderweg [in onze bloedbaan kunnen terechtkomen](#),²⁸ waar ze voor verstoppingen en ontstekingen kunnen zorgen. In Italië ontdekte een onderzoeksteam zelfs [microplastics in de placenta](#)²⁹ van zwangere vrouwen. Dat is verontrustend, want in zo goed als alle plastic zitten heel wat [chemische stoffen](#)³⁰ die gevaarlijk kunnen zijn voor onze gezondheid.

Bedreigt wegwerpplastic het voortbestaan van onze soort?

Sommige chemicaliën kunnen de werking van onze hormonen verstoren. Want zelfs de kleinste concentratie van hormoonverstorende chemicaliën heeft [een enorme impact](#)³⁵ op heel wat cruciale aspecten van het leven, zoals de puberteit en de seksuele ontwikkeling. De bekendste hormoonverstoorders zijn ftalaten of weekmakers, stoffen die plastic zacht en flexibel maken. Professor Shanna Swann, experte in reproductieve epidemiologie, linkt ftalaten met de [groeierende vruchtbaarheids crisis](#).³⁶ die op ons afstormt. In haar laatste boek 'Count Down'³⁷ stelt ze vast dat de hoeveelheid zaadcellen in het sperma bij mannen de laatste veertig jaar bijna is gehalveerd. Aan dit tempo zullen de helft van de mannen tegen 2045 onvruchtbaar zijn.³⁸ Volgens haar zijn de hormoonverstoorders die vaak in verpakkingen voor eten en drinken zitten daar de belangrijkste oorzaak van.

Die chemische stoffen worden toegevoegd om plastic verpakking bepaalde eigenschappen te geven. Bijvoorbeeld om plastic zachter of flexibeler te maken, hun kleur te veranderen of brandwerend te maken. Alleen al voor de productie van wegwerpplastic worden [meer dan 12.000 verschillende chemische stoffen](#)³¹ gebruikt. De plastic verpakkingen die in contact komen met ons eten of drinken laten naast microplastics ook dit soort chemicaliën achter.

Over het grootste deel van die chemicaliën weten we relatief weinig. De meeste zijn niet getest en dus mogelijks [schadelijk voor onze gezondheid](#).³² Er zitten namelijk heel wat chemische stoffen in plastic waarvan we weten dat ze allerlei [kankers, diabetes, neurologische aandoeningen of vruchtbaarheidsproblemen](#)³³ kunnen veroorzaken. Het onderzoek naar de gezondheidsrisico's van de chemische stoffen in plastic staat nog in zijn kinderschoenen, maar het ziet er naar uit dat ze erger zijn dan we tot nu toe vermoeden: zelfs de vergelijking tussen [plastic en asbest](#)³⁴ is al gemaakt.

Welke impact heeft plastic op het klimaat?

Ook het klimaat kreunt onder de effecten van plastic. Tijdens de levenscyclus van plastic komen stoffen vrij die schadelijk zijn voor het klimaat. Om te beginnen is de ontginning van olie en gas, de bouwstenen van plastic, erg vervuילend. Ook het maken van plastic zelf is gevaarlijk voor onze planeet. De petrochemie is een van de [meest broeikasgas-intensieve sectoren ter wereld](#).³⁹ De productie van plastic is de [belangrijkste activiteit](#)⁴⁰ van die sector. Ter illustratie: in 2019 stootte de Europese plasticindustrie evenveel broeikasgassen uit [als heel België samen](#).⁴¹

De laatste jaren speelt [goedkoop schaliegas](#)⁴² ook een steeds grotere rol in de productie van plastic. Schaliegas wordt ontgonnen door [fracking](#),⁴³ een extreem vervuילende techniek die rotsformaties diep in de bodem doen barsten met een giftige cocktail van honderden chemicaliën, zand en water die aan hoge druk de grond in wordt gespoten. Ondertussen [schakelt zelfs de Europese plasticindustrie](#),⁴⁴ die traditioneel zijn polymeren uit olie haalt, om naar schaliegas om mee te profiteren van de lage prijzen. En het epicentrum van die plasticindustrie, die ligt bij ons. In de Antwerpse haven ligt de op één na grootste petrochemische cluster ter wereld. België is dus de belangrijkste draaischijf voor de productie van plastic in de Europese Unie. [Veertig procent van al dat plastic](#)⁴⁵ dient om producten te maken die we direct na gebruik weggoeien.

Niet enkel de productie van plastic is erg vervuילend, ook de [manier waarop we plastic afval verwerken](#)⁴⁶ doet het klimaat geen deugd. Wegwerpplastic wordt in de praktijk namelijk bijna niet gerecycleerd. Een groot deel ongerecycleerd plasticafval eindigt in verbrandingsovens. Tijdens die verbranding komen allerlei [giftige stoffen en broeikasgassen vrij](#).⁴⁷ Zelfs de meest gesofisticeerde installaties kunnen niet vermijden dat er een deel van die gassen in de atmosfeer terecht komen. De laatste jaren speelt de industriële verbranding van plastic een [steeds grotere rol](#)⁴⁸ in de verwerking van de Europese afvalberg, met alle gevolgen van dien voor het klimaat.

Om de totale uitstoot van plastic in beeld te brengen, moet je dus rekening houden met elke stap in de levenscyclus. De denktank Carbon Tracker maakte die denkoefening: alles bij elkaar stoot een ton plastic [gemiddeld vijf ton CO₂ uit](#).⁴⁹

Aan het huidig tempo riskeert plastic tegen 2050 bijna [één vijfde van ons kostbaar koolstofbudget](#)⁵⁰ op te gebruiken. Het [koolstofbudget](#)⁵¹ is de hoeveelheid CO₂ die we nog kunnen uitstoten zonder de drempel van anderhalve graad Celsius te bereiken. Dat is de grens die de landen van de wereld overeenkwamen in de klimaatakkoorden van Parijs. Om binnen die limiet te blijven, moet de wereld tegen 2050 volledig CO₂-neutraal zijn. Die omschakeling moet rustig en gecontroleerd verlopen om maatschappelijke schokken te vermijden. Om uit te bollen uit het fossiele tijdperk, moeten we elke gram CO₂

uit ons koolstofbudget strategisch inzetten. Het slaat helemaal nergens op dat een van de meest vervuïlende sectoren op onze planeet zijn uitstoot wil verdubbelen, terwijl sommige andere sectoren en individuen inspanningen leveren om hun uitstoot drastisch te verminderen.

Daarbovenop duwt de groeiende plasticvervuiling in onze oceanen de opwarming van de aarde nog een versnelling hoger. Phytoplankton, microscopische kleine plantjes, raken namelijk steeds verder [besmet met microplastics](#)⁵² en hebben steeds meer moeite om CO₂ te absorberen via fotosynthese. Dat is slecht nieuws, want de oceaan nam via deze fotosynthese tussen de [20 à 40% van al de CO₂](#)⁵³ die de mensheid tot nu toe uitstootte op. Hoe meer de oceaan haar capaciteit als blauwe long verliest, hoe moeilijker de strijd tegen de klimaatverandering zal zijn.

Conclusie: Business as usual is geen optie

In een *business as usual* scenario stevenen we af op een regelrechte nachtmerrie. Als de plasticsector blijft groeien zoals dat nu het geval is, zal ze tegen 2050 [vier keer zo groot](#)⁵⁴ zijn als vandaag. De plastic-crisis dreigt dus compleet te ontsporen. Volgens wetenschappers bereikt de ecologische schade door plastic bijna [een kritiek punt](#)⁵⁵ waarna ze onherroepelijk is.

De prijs die we betalen voor wegwerpplastic, is buitengewoon. Ze kost ons niet enkel onze leefwereld en onze gezondheid, we krijgen er ook letterlijk een gepeperde rekening voor gepresenteerd. Carbon Tracker berekende [hoeveel de plasticvervuiling ons kost](#).⁵⁶ Voor die berekening baseren de analisten zich onder andere op de CO₂-uitstoot, de impact van de luchtvervuiling op onze gezondheid, het ophalen van het afval en het opkuisen van onze steden en de natuur. Op basis van die variabelen, schat de denktank de maatschappelijke kost van één ton plastic op minstens 840 euro. Omgerekend is dat op wereldvlak bijna 300 miljard euro per jaar, meer dan de helft van de totale omzet van de plasticindustrie.

Die financiële last zal enkel groeien als we niet ingrijpen. Niet de bedrijven die verantwoordelijk zijn voor de vervuiling draaien er voor op, maar wij als maatschappij. Want op dit moment is het principe [‘de vervuiler betaalt’](#)⁵⁷ ver te zoeken bij plastic. Het is hoog tijd dat de verantwoordelijken van de crisis, en niet de mensen en de natuur, opdraaien voor de

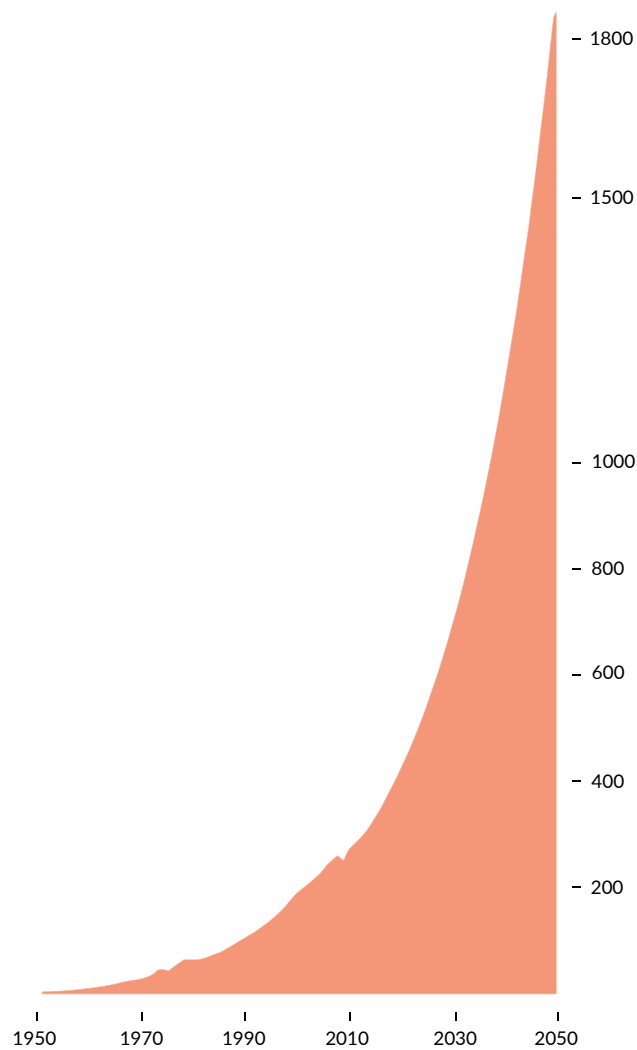
schade die ze aanrichten en de kosten van de plasticvervuiling voor hun rekening nemen.

Verder doen zoals we nu bezig zijn, is duidelijk geen optie. Want een business as usual scenario brengt onherroepelijke schade toe aan het milieu, brengt onze gezondheid nog verder in het gevaar en schakelt de klimaatcrisis nog een versnelling hoger.

Met andere woorden, wegwerpplastic maakt onze planeet onleefbaar. Het heeft dus geen plaats in de wereld van morgen. Wegwerpplastic verergert de

klimaatcrisis, die enorme [enorme risico's met zich meebrengt voor heel het financiële systeem](#)⁵⁸ en de maatschappij gigantisch veel geld zal kosten. Burgers, wetenschappers en activisten zijn het eens: onze planeet kan simpelweg niet nog meer plastic aan. Om een absoluut doemscenario te vermijden, moeten we het gebruik van wegwerpplastic drastisch verminderen. Daarvoor moeten banken en overheden dringend hun gewicht in de schaal leggen, want de bedrijven die veel geld verdienen aan wegwerpplastic doen er alles aan om hun winstmodel in leven te houden. We mogen de machtige lobby's achter de fossiele industrie, de petrochemie, verpakkingsindustrie en de voedingsindustrie niet onderschatten. De geschiedenis leert ons dat deze sectoren eerder wetten schrijven dan ze te ondergaan.

Hoog tijd dat de
verantwoordelijken
van de plasticcrisis,
en niet de mensen
en de natuur,
opdraaien voor
de kosten

De plasticproductie wereldwijd, in miljoenen tonnen

De kost van plastic

40%	Hoeveelheid plastic dat in de natuur terecht komt	11 Mton	Hoeveelheid plastic dat jaarlijks in onze oceanen belandt
5-10%	Hoeveelheid plastic dat daadwerkelijk gerecycleerd wordt	5 ton	CO2-uitstoot per ton plastic
19%	Percentage van het 1,5 graden CO2 budget dat de plasticindustrie plant te verbruiken tegen 2040	46 kg	Jaarlijkse plasticverbruik van een persoon
\$1000/ton	De externe kosten van een ton plastic	\$350 miljard	Jaarlijkse niet-belaste externe kosten van plastic

Obstakels voor de transitie

\ Voor de plasticindustrie was het van de meet af aan zonneklaar dat de toekomst van plastic in de vuilbak ligt.

Hoe lobbyisten het onderste uit de plastic fles halen

Kort na de commercialisering van plastic begin jaren '50, wezen wetenschappers al op het feit dat de quasi onvergankelijke kunststof [gevaarlijk is voor het milieu](#).⁵⁹ Eind jaren '60 erkende de plasticindustrie dat ook. De sector weet dus al meer dan vijftig jaar dat hun wegwerpplastics een ramp zijn voor de natuur. Net als de grote oliebedrijven, die al [eind jaren '70 wisten van hun bijdrage aan de opwarming van de aarde](#),⁶⁰ verkoos ook plasticindustrie snelle winst boven een leefbare planeet.

Want voor de plasticindustrie was het van de meet af aan zonneklaar dat de toekomst van plastic in de vuilbak ligt: [één herbruikbare fles vervangt de verkoop van twintig wegwerpflessen](#).⁶¹ Bedrijven op zoek naar steeds meer winst deden er alles aan om bestaande systemen voor hergebruik te vervangen door wegwerp. Ze creëerden dus zelf een aanbod dat niet inspeelde op een specifieke vraag. Tot op vandaag halen de [lobby's achter de plastic- en voedingsindustrie](#)⁶² alles uit de kast om dat systeem zo lang mogelijk in stand te houden. Ter illustratie: uit een [intern document van Coca-Cola](#)⁶³ blijkt hoe het bedrijf actief alternatieven voor wegwerp tegenwerkt in Schotland.

[Vertragingsmanoeuvres](#)⁶⁴ staan vooraan in het [lobbyhandboek](#).⁶⁵ Ze zorgen ervoor dat bedrijven zo lang mogelijk winst blijven maken, terwijl lobbyisten meer tijd winnen om de wet alsnog af te zwakken. Door data te manipuleren of zelfs achter te houden, de implementatie van Europese wetten te

bemoeilijken of de datum waarop een wet van kracht gaat zo ver mogelijk uit te stellen, vertragen lobbyisten structurele verandering richting hergebruik. De lobbies achter plastics zijn erg succesvol geweest. Ondanks het feit dat de plasticvervuiling al sinds de jaren '70 werd aangeklaagd, bleef de plasticindustrie bloeien.

Maar daar komt verandering in. In 2018 nam de Europese Unie een set nieuwe, ambitieuze wetten aan gericht op plastic, wegwerplastic in het bijzonder. In het onderdeel 'Europa bederft de pret' gaan we daar dieper op in. Wat belangrijk is om te onthouden, is dat ondanks het zware lobbywerk van de plastic- en voedingsindustrie, de Europese Unie actie onderneemt. Hoewel er nog veel werk aan de winkel is, is er vandaag wel al een pak wetgeving die voor zware schokken zullen zorgen voor bedrijven met een grote plastic voetafdruk. Bovendien zijn die eerste wetten slechts het tipje van de ijsberg. [Mon-diale trends in regulering rond plastics](#)⁶⁶ tonen aan dat ze waarschijnlijk zullen escaleren.

Lobbyen tegen plastic regulering lijkt steeds meer op een verloren zaak. Bedrijven blijven massaal veel geld verspillen, in plaats van zich voor te bereiden op morgen. Toen de Europese Unie in de aanloop naar 2018 zijn Plastic Strategie uitwerkt, haalde de voedingsindustrie [alle truken uit de kast](#).⁶⁷ Grote spelers als [Coca-Cola](#),⁶⁸ [Danone](#)⁶⁹ en [AB Inbev](#)⁷⁰ pompten gigantische bedragen in hun lobbyactiviteiten in Brussel.

Naast al dat schimmig lobbywerk, timmert de plasticindustrie al decennialang aan een discours waarin ze de verantwoordelijkheid voor de plastic-crisis van zich afschuift op de samenleving. Vandaag verbergen de echte schuldigen voor de plasticvervuiling zich achter een hele hoop valse oplossingen en loze beloftes.

De eenhoorn in de kamer: recyclage

De voedingsindustrie ontduikt haar verantwoordelijkheid. Voor hen is de consument die plastic weggooit de hoofdoorzaak van de plasticvervuiling. Bovendien proberen ze ons te sussen. Zolang we ons plastic afval in de juiste vuilbak doen, moeten we ons geen zorgen maken en kunnen we ons de luxe van een leven vol wegwerp permitteren.

Door de doeltreffendheid van recyclage al die tijd systematisch te overdrijven, zorgde de voedingsindustrie ervoor dat we zonder al te veel zorgen hun plastic kopen. Bovendien zorgen allerlei [logo's op plastic producten](#)⁷¹ doelbewust voor verwarring. Iedereen herkent bijvoorbeeld de drie opeenvolgende pijltjes, dikwijls met de woorden 'recycleerbaar' eronder. Ze betekenen niet dat een product effectief gerecycleerd wordt, maar eerder dat ze recycleerbaar zijn; zoals alle plastic in theorie.

Het is logisch dat we er van uit gaan dat ons plastic afval een tweede leven krijgt. Maar in feite is dat niet zo evident. Want recyclage impliceert dat een product na gebruik wordt getransformeerd tot een product van dezelfde waarde. Voor plastic is dat in theorie mogelijk, maar in de praktijk haast onhaalbaar. Door het recyclageproces gaat de kwaliteit van het geproduceerde plastic achteruit. Plastic kan je dus maar een beperkt aantal keer hergebruiken. Vooral wegwerpplastics zijn door hun ingewikkeld design zo goed als onmogelijk om te recyclen; denk aan verschillende laagjes plastic over elkaar, kleurrijke inkt, films, speciale drinkdoppen, ...

Van al het wegwerpplastic dat ooit is gemaakt, is [slechts 9% effectief gerecycleerd](#)⁷⁹ of eerder gedowncycled in een minderwaardig product. Van daag vervangt [2 à 5% van het plastic dat wordt gerecycleerd](#),⁸⁰ vers plastic in de productie van nieuwe producten. Recyclage alleen kan dus niet de hoofdoplossing zijn voor de steeds groeiende berg plastic afval. Hoe meer plastic we recyclen, hoe beter. Maar zolang we de reële beperkingen van recyclage negeren, leidt het gewoon de aandacht af van de echte oorzaak van de plastic-crisis: de overproductie van wegwerpplastic.

Het gebrek aan [ambitie van de voedingsindustrie](#)⁸⁴ om effectief iets aan de plastic-crisis te doen, is frappant. In de plaats van te investeren in structurele alternatieven voor plastic verpakkingen, pompen bedrijven uit de voedingsindustrie massa's geld in lobbyactiviteiten en in het promoten van 'valse

oplossingen' voor de plasticvervuiling, zoals [plogging](#)⁸⁵ (Plastic afval oprapen tijdens het joggen), flesjes gemaakt van [plastic uit de oceaan](#)⁸⁶ of grote opkuisacties zoals de [Ocean Cleanup](#).⁸⁷ Zulke initiatieven vermijden niet dat er plastic gemaakt wordt en in het milieu terechtkomt. Dit is dweilen met de kraan open.

Om hun groen imago verder op te poetsen, gaan bedrijven uit de voedingsindustrie ook dikwijls [ambitieuze, vrijwillige engagementen](#)⁸⁸ aan om hun plastic voetafdruk te verminderen. Meestal gaan ze die verbintenissen samen aan met andere bedrijven, in groepen met met klinkende namen als de [Alliance to End Plastic Waste](#)⁸⁹ of de [Trash Free Seas Alliance](#).⁹⁰ Maar omdat niemand hen echt kan verplichten om hun vrijwillige engagementen na te komen, voegen ze meestal geen daad bij woord. De mooie woorden laten meestal een [spoor van loze beloftes na](#),⁹¹ terwijl ze wel blijven nazinderen bij het grote publiek.

Van al het
wegwerpplastic dat
ooit is gemaakt, is
slechts 9% effectief
gerecycleerd

Ons afval komt steeds dichterbij huis

In 2019 exporteerde de Europese Unie maandelijks 150 000 ton plastic afval ⁷² naar andere delen van de wereld. Enkel het gemakkelijkst te recycleren plastic ⁷³ is hier rendabel. Ondernemingen in landen waar de arbeidsvoorwaarden en de milieuwetgeving minder streng zijn, kunnen wel nog geld verdienen aan moeilijker plastic en kopen ons gesorteerd afval over. Zo verdwijnt ons ‘gerecycleerd’ afval van de radar, richting een netwerk van kleine, informele bedrijfjes, waar mensen vaak met de hand naar de laatste waardevolle plastics vissen. Deze mensen zijn zich dikwijls niet bewust van de gevaren. Ze stellen zich meestal zonder de nodige bescherming bloot aan de giftige stoffen die tijdens het hersmelten vrijkomen.⁷⁴ Het plastic dat zelfs voor die bedrijven geen waarde heeft, belandt in het beste geval op een vuilnisbelt, maar vaak eindigt vaak het in de natuur of wordt het in open lucht verbrand. De export van plastic is dus een belangrijke oorzaak van plasticvervuiling.

Dertig jaar lang importeerde China ⁷⁵ zo bijna de helft van alle gesorteerde plastic afval waar we in de EU geen raad mee wisten. Toen de Chinese overheid hier in 2018 abrupt een eind aan maakte, verplaatste de stroom afval uit het westen zich naar andere landen. In de eerste zes maanden na het Chinese verbod steeg de import van plastic in Thailand met meer dan 2000 procent. Niet veel later kondigde de Thaise overheid ook restricties aan, waarop het Europese afvalprobleem zich opnieuw verplaatste. Ondertussen is de import van plastic ⁷⁶ ook in Maleisië, Vietnam en India aan banden gelegd. Azië sluit dus stilaan zijn deuren voor ons afval.

Hierdoor komt het probleem dichterbij huis. Na de importrestricties in Azië, vertwintigvoudigde de import van plastic in Turkije. Alleen al in 2019 kreeg het land meer dan 11,4 miljoen ton Europees plastic ⁷⁷ te verwerken, terwijl Turkije volgens officiële cijfers slechts 10% van zijn eigen afvalberg de baas kan. Eind mei 2021 kondigde de Turkse overheid dan ook strengere regels aan voor de import van plastic.⁷⁸ De export van ons afval laat een socio-ecologische ravage achter waar ze passeert. Bovendien drukt ze met de neus op de feiten: we krijgen onze afvalberg simpelweg niet gerecycleerd. De enige oplossing, is minder produceren.

Recyclage bij ons

In Vlaanderen sorteert Fost Plus, een bedrijf opgericht door de verpakkingsector, het plastic dat we in onze blauwe zak doen. Hun sorteercentra kunnen [veertien verschillende soorten plastic](#)⁸¹ van elkaar onderscheiden, die ze nadien doorverkopen aan gespecialiseerde recyclage firma's. Eenmaal de deur uit, beschouwt Fost Plus het plastic als gerecycleerd. Maar dat betekent niet dat het plastic effectief wordt gerecycleerd. Een [reportage van Pano](#)⁸² bracht aan het licht dat zelfs van het gemakkelijkste plastic om te recyclen, er toch een groot deel naar de verbrandingsoven gaat. Vanaf dat het iets te veel moeite kost, is de recyclage van plastic economisch gezien niet meer interessant. Het is dus niet omdat een plastic product valt te recyclen, dat het ook effectief gebeurt. Ook wij, [zelfverklaarde recyclagekampioenen van Europa](#),⁸³ recyclen eigenlijk veel minder plastic dan we beweren.

Naast al die mooie woorden, legt de voedingsindustrie soms zelfs de nadruk op de [ecologische voordelen van wegwerpplastic](#).⁹² Plastic verpakkingen zouden bijvoorbeeld voor veel minder CO₂ uitstoot zorgen, omdat ze veel lichter zijn dan andere materialen en dus makkelijker te transporteren zijn. Zulke argumenten vergelijken meestal verschillende materialen voor wegwerp met elkaar, in de plaats van wegwerp als systeem te vergelijken met alternatieve systemen waarin hergebruik centraal staat en waarvan we [weten dat ze veel minder CO₂ uitstoten](#).⁹³

Een ander argument waar de voedingsindustrie dikwijls op terugvalt, is de belofte dat milieuvriendelijk plastic de plasticvervuiling kan stoppen. Binnen die categorie is bioplastic, plastic deels of volledig gemaakt van plantaardig materiaal, het paradepaardje. Maar eigenlijk is dat [niet zo verschillend dan gewoon plastic](#),⁹⁴ gemaakt van olie of gas. Omdat ze op dezelfde manier gemaakt worden, hebben ze een gelijkaardige chemische structuur en breken ze dus niet vanzelf of sneller af eens ze in de natuur terechtkomen. Ook composteerbaar plastic, een volgende wonderoplossing, is [in de praktijk niet zo veelbelovend](#).⁹⁵ Dat plastic breekt enkel af onder de juiste omstandigheden in speciale, industriële recyclagecentra. In je compost of in de natuur vergaat zo'n plastic dus niet vanzelf. Dit 'milieuvriendelijk' plastic zorgt voor verwarring en is geen oplossing voor het plastic probleem.

De meest recente technologische innovatie waar de plasticindustrie mee uitpakt, is chemische recycling. In theorie kan die chemische techniek zelfs de moeilijkste plastics, zoals kleurrijke verpakkingen – afbreken en omzetten in nieuw plastic of in brandstof. Maar ook dit verhaal lijkt [te mooi om waar te zijn](#).⁹⁶ Deze technologie heeft niet kunnen bewijzen op grote schaal rendabel nieuw plastic te kunnen produceren. Delphine Levi Alvarez, coördinatrice van *Break Free From Plastic Europe*, vergelijkt chemische recycling met de mythische eenhoorns: iedereen heeft er al over gehoord, maar niemand heeft er ooit een in het echt gezien (Persoonlijke communicatie, 27 juli 2021).

Nochtans hebben bedrijven met een grote plastic voetafdruk er alle baat bij om het gebruik van wegwerp drastisch te verminderen. Wegwerpplastic is niet enkel rampzalig voor ons leefmilieu en voor onze gezondheid, er hangen ook zware financiële risico's aan vast – zeker voor de voedingsindustrie.

3. De onderschatte risico's

De publieke verontwaardiging rond de plasticvervuiling groeit zienderogen. Bedrijven die veel plastic gebruiken of verkopen, stellen zich dan ook steeds verder bloot aan de financiële risico's gelinkt aan hun plastic voetafdruk. Denk aan reputatieschade via publieke campagnes, rechtszaken die de plasticvervuiling aanklagen of nieuwe regels die het gebruik van plastic – wegwerpplastic in het bijzonder – moeilijker en duurder maken.

Bovendien hollen verschillende maatschappelijke trends de waarde van plastic steeds verder uit. De voedingsindustrie, die sterk rekt op goedkoop plastic, is als 'gezicht' van de wegwerpcultuur extra kwetsbaar voor die risico's.

Een fragiel imago

Om klanten te winnen en hun vertrouwen te behouden, zijn naamsbekendheid en imago enorm belangrijk. De reputatie maakt of kraakt bedrijven in de voedingsindustrie.

De komst van sociale media versterkte dit effect exponentieel. Sommige verhalen kunnen op een mum van tijd miljoenen mensen bereiken. Bovendien zijn jongeren vandaag ook meer begaan met ecologische thema's, ook met plastic. De generaties die zijn opgegroeid met het groeiende besef rond het klimaatprobleem, zijn vandaag de [consumenten met de meeste koopkracht](#).⁹⁷ De voedingsindustrie moet rekening houden met die trend, want ze komt steeds meer in het vizier van campagnes tegen de plasticvervuiling.

In 2016 ontstond de beweging [Break Free From Plastic](#) (BFFP). Organisaties van over de hele wereld bundelden de krachten om iets te doen aan de uit de hand lopende plasticvervuiling. In dezelfde periode dat [landen in Azië werden verweten](#) ⁹⁸ dat ze meer plastic in de oceaan dumpen dan de rest van de wereld, voerde BFFP zijn eerste *brand audit* uit. Meer dan tienduizend vrijwilligers hielden opkuisacties in 42 landen en sorteerden het plastic zwerfvuil merk per merk. Die grootschalige actie bracht aan het licht dat slechts een [handvol bekende merken](#) ⁹⁹ uit de voedingsindustrie, zoals Coca-Cola, Unilever of Nestlé, verantwoordelijk zijn voor het grootste deel van het zwerfvuil in de natuur. De echte schuldigen van de plastic-crisis staan sindsdien duidelijk in de

spotlight. BFFP blijft brand audits organiseren en bundelt informatie van acties over de hele wereld in een [jaarlijks rapport](#).¹⁰⁰ Ze maken het met hun [toolkit](#)¹⁰¹ bovendien gemakkelijk voor mensen om zelf *brand audits* te organiseren.

Plastic is meer dan ooit een *hot issue*. Een [wereldwijde peiling van Ipsos](#)¹⁰² toont dat meer dan 70% van de mensen te vinden is voor een algemeen verbod op wegwerpplastic. Geen enkel ander ecologisch thema boekte zo veel vooruitgang in het collectief bewustzijn op zo'n korte tijd. Vijf jaar geleden was het bijvoorbeeld zo goed als ondenkbaar dat de EU een wet zou goedkeuren die specifiek sommige soorten wegwerpplastic zou verbieden (Alvarès, persoonlijke communicatie, 27 juli 2021). Publieke campagnes rond plastic groeien zienderogen en werpen hun vruchten af. Bovendien richten burgers en activisten hun pijlen steeds meer op de grootste vervuilers: de voedingsindustrie.

Gouden zaken, of rechtszaken?

Het is waarschijnlijk dat deze bedrijven ook in de rechtszaal ter verantwoording zullen worden geroepen. De juridische experts van de milieu ngo [ClientEarth](#) verwachten dat rechtszaken rond plastic een gelijkaardig [traject](#)¹⁰³ zullen volgen als die rond de opwarming van de aarde. De voorbije tien jaar nam het aantal klimaatzaken over de hele wereld aan een indrukwekkend tempo toe. Sinds 2007 telde de Universiteit van Columbia wereldwijd al meer dan [tweeduizend klimaatgerelateerde rechtszaken](#)¹⁰⁴ tegen overheden of bedrijven, waarvan het grootste deel vrij recent zijn aangespannen.

De [eerste rechtszaak rond plasticvervuiling](#)¹⁰⁵ is al een feit. In 2020 daagde een ngo in de Verenigde Staten tien bedrijven uit de voedingsindustrie voor de rechter voor hun schuld in de plasticvervuiling. Onder de aangeklaagden vinden we giganten zoals Coca-Cola en Danone. De zaak is nog niet rond, maar zal waarschijnlijk anderen inspireren om gelijkaardige processen te voeren. Ook wanneer de rechtszaken geen succes zijn, kunnen ze een enorme impact hebben op het imago van de bedrijven. Die reputatieschade kan overslaan op banken die de plasticvervuiling mogelijk maken door zulke bedrijven te financieren.

Investerings in plastic kunnen dus riskanter zijn dan verwacht, zeker wanneer bedrijven op het matje geroepen worden voor de schade die ze aanrichten. De voedingsindustrie kan niet langer doen alsof haar neus bloed. Ze is de meest zichtbare actor in

de plastic-crisis en is dus extra kwetsbaar voor imagoschade via publieke campagnes of rechtszaken. Bovendien vertalen beleidsmakers die publieke verontwaardiging rond de plasticvervuiling steeds vaker in concrete wetten om die het gebruik van plastic moeilijker en vooral duurder moeten maken. Zeker in de Europese Unie tekent de omschakeling naar een economie waarin wegwerpplastic minder getolereerd wordt, zich steeds duidelijker af.

Europa bederft de pret

Tegen 2050 wil de Europese Unie [compleet koolstof-neutraal zijn](#).¹⁰⁶ Een belangrijke pijler van die ambitie is de omschakeling naar een [circulaire economie](#).¹⁰⁷ Dat is een economie waarin we grondstoffen zo efficiënt mogelijk gebruiken en zo lang mogelijk in circulatie houden. Wegwerpplastic is dus letterlijk het tegenovergestelde hiervan.

In 2018 lanceerde de EU daarom haar [Plastics Strategie](#),¹⁰⁸ een draaiboek om de plastic-crisis aan te pakken en de transitie naar een circulaire economie een versnelling hoger te schakelen. De EU wil de lage recyclagecijfers opkrikken, minder plastic in de natuur laten komen en de CO₂-uitstoot van plastic drastisch terugschroeven. Daarvoor keurde ze maar liefst vier nieuwe directieven of Europese wetten goed, die stuk voor stuk maatregelen inhouden om de indirecte kosten van plastic, die we vandaag als samenleving dragen, terug af te schuiven naar de verantwoordelijken: bedrijven die veel plastic gebruiken of verkopen.

Die uitgesproken ambitie om de vervuiler te doen betalen, zet wegwerpplastic, en dus ook de voedingsindustrie, onvermijdelijk in de schijnwerpers. Sinds juli 2021 is het [Single Use Plastics \(SUP\) Directive](#)¹⁰⁹ van kracht, de eerste Europese wet specifiek gefocust op wegwerpplastic. De nieuwe regel verbiedt onder andere de verkoop van allerlei soorten wegwerpplastic en legt producenten specifieke ontwerpvereisten op. Met het SUP Directive wil de EU bedrijven met een grote plastic voetafdruk ook

laten opdraaien voor de kost van de ophaling, het transport en de opkuis van plastic afval via extended producer responsibility (EPR) schema's.

Bovenop de reeks nieuwe wetten rond plastic, voert de EU ook [een extra belasting in](#).¹¹⁰ Lidstaten zullen € 0,80 cent moeten betalen per kilogram wegwerpplastic dat ze niet recycleren. Het is nog niet duidelijk hoe de lidstaten die kost gaan doorrekenen. De financiële analisten van Wood Mackenzie verwachten dat het grootste deel op de schouders van de plasticindustrie zal terechtkomen, wat de [prijs van plastic verpakkingen 20 tot 60 % duurder](#)¹¹¹ kan maken. Omdat verpakkingen voor een aanzienlijk deel de prijs van een product bepalen, schat consultancybureau IHS Markit in dat sommige goederen 3 tot 8% duurder kunnen worden: een [kost die te hoog is voor de consument om zomaar te aanvaarden](#).¹¹² De plastic- en voedingsindustrie zullen die extra kost dus zelf moeten absorberen, wat niet evident zal zijn.

Of die nieuwe Europese maatregelen ver genoeg gaan om de plasticvervuiling daadwerkelijk een halt toe te roepen, valt nog af te wachten. Gezien de omvang van het probleem, zijn er sowieso nog heel wat maatregelen nodig die een stap verder gaan. Wat we wel al weten, is dat de huidige regels wegwerpplastic economisch gezien een pak minder interessant maken. Bovendien volgen de nieuwe regels rond plastic elkaar aan een ongezien tempo op. Na de introductie van de eerste set verregaande

maatregelen rond plastic, is het makkelijker om de ambitie op te schroeven. De eerste stap is vaak de moeilijkste. De Europese Unie zet duidelijk de omschakeling naar een circulaire economie een versnelling hoger. De komende vijf jaar zijn er nog eens heel wat [nieuwe wetten en hervormingen](#)¹¹³ gepland die het gebruik van wegwerpplastic in de EU moeilijker en duurder zullen maken.

Tatjana Luján, plasticexperte bij ClientEarth, verwacht dat die nieuwe regels de [productie- en distributiekost](#)¹¹⁴ van heel wat plastic producten de hoogte in zal stuwen. De recente Europese maatregelen houden dus zware economische risico's in voor bedrijven die rekenen op goedkoop plastic. Risico's die zich de komende jaren zullen vertalen in financieel verlies, zeker wanneer de Europese regels worden omgezet in nationale wetgeving en wanneer ze dus van kracht gaan.

Bedrijven met een grote plastic voetafdruk die daar geen rekening mee houden, zullen plots geconfronteerd worden met allerlei nieuwe maatregelen die hun activiteiten serieus in de war kunnen sturen. Hoe langer zulke bedrijven blind blijven voor de economische kost van plastic, hoe moeilijker het wordt om zich aan te passen. Ze moeten ook stoppen met tijd en geld te investeren in het te proberen afleiden van het onvermijdbare door te lobbyen tegen wetten rond plastic. Want de regels rond plastic stapelen zich nu al aan een sneltempo op en de klok tikt door. Veel bedrijven riskeren dus plots erg veel te moeten

De plastic bubbel staat op barsten

investeren op korte tijd. De kans dat die hindernis voor sommigen te groot wordt, is reëel en groeit met de dag. Bedrijven die die horde niet kunnen nemen, riskeren zware verliezen. Dat kan voor voor onrust en wantrouwen zorgen op de financiële markt, waar een crash van de aandelenkoers dikwijls een negatieve spiraal in gang zet.

Ondanks de inspanningen van de plasticlobby, zit er dus heel wat regulering in de pijplijn die de kost van wegwerpplastic zal verhogen. Niet alleen bedrijven zullen dit voelen, hun investeerders ook. [Belangrijke stemmen in de investeerders wereld](#)¹¹⁵ waarschuwen nu al dat bedrijven die erg afhankelijk zijn van wegwerpplastic zich blootstellen aan zware financiële risico's.

Hoe dan ook zal de voedingsindustrie zijn hele wegwerp-businessmodel compleet moeten herzien. Want onze planeet heeft grenzen en de [plastic-crisis botst er nu al tegenaan](#).¹¹⁶ Hoe langer ze daarmee wachten, hoe moeilijker dat zal zijn en hoe groter het risico op financieel verlies. Daarbovenop komen de financiële risico's verbonden aan wegwerpplastic niet enkel uit de regulerende hoek.

Niet alleen de voedingsindustrie dreigt binnenkort zwarte sneeuw te zien. Elke schakel in de productie van plastic kan in de problemen komen. Want verschillende maatschappelijke trends hollen de waarde van plastic steeds verder uit. Financiële specialisten spreken van een [financiële zeepbel in de plasticindustrie](#).¹¹⁷

FairFin benadrukt al langer dat de komende shift naar een circulaire economie die draait op duurzame energie, verankerd in steeds strengere wetgeving, [de waarde van investeringen in fossiele brandstoffen uitholt](#).¹¹⁸ Hetzelfde geldt ook voor plastic. Carbon Tracker verwacht dat de mondiale vraag naar plastic [al in 2027 zal pieken](#).¹¹⁹ Dat staat in schril contrast met de verwachtingen van de fossiele en petrochemische industrie, die plastic [nog tot in 2040 ferm zien groeien](#).¹²⁰

De vraag naar fossiele brandstof voor [transport en energie](#)¹²¹ neemt af. Die trend kan erop wijzen dat de aftakeling van het fossiele tijdperk is ingezet. Binnenkort is hernieuwbare energie uit wind of zonlicht zelfs [goedkoper dan olie of gas](#).¹²² Om te blijven groeien en te overleven, rekent de fossiele industrie steeds meer op plastic. De sector verwacht dat we tot in 2040 elk jaar [drie à vier procent meer plastic](#)¹²³ zullen produceren en consumeren. Die hoge verwachtingen sturen de strategische investeringsbeslissingen van de sector. Ze grijpt plastic vast als een laatste reddingsboei.

De petrochemie speelt daar hard op in. Wereldwijd plannen petrochemische bedrijven tegen 2040 meer dan [400 miljard aan investeringen](#)¹²⁴ om nog meer plastic te produceren. Ook in de Antwerpse haven kondigde chemiereus INEOS in 2019 een megalomaan project van meer dan € 3 miljard aan. Project One heet de nieuwe plasticfabriek, en ze geldt als de ["grootste investering in de Europese chemie sinds twintig jaar"](#).¹²⁵

De verwachtingen van de fossiele en petrochemische sector zijn niet realistisch. Ten eerste is er al sinds 2019 een wereldwijde, structurele [overproductie van ethyleen, de belangrijkste bouwsteen voor plastic](#).¹²⁶ Als de vraag naar plastic niet spectaculair stijgt, zal die de prijs van plastic steeds verder uithollen. Bedrijven zijn nu al genooddaakt om hun [fabrieken soms wekenlang stil te leggen](#)¹²⁷ om het overaanbod te compenseren. Het lot van het megaproject van Ineos in de haven van Antwerpen illustreert dit fenomeen: in januari 2021 kondigde het bedrijf aan dat ze [de helft van het geplande project laat vallen](#)¹²⁸ omdat die niet economisch rendabel zou zijn. Het bedrijf werd door verschillende rechtszaken van milieubewegingen onder leiding van ClientEarth bovendien verplicht om tijdens de zomer van 2021 een nieuwe aanvraag voor milieuvergunning in te dienen voor de overblijvende helft van het project. In ons dossier over Project One kom je te weten [waarom het project van Ineos zowel voor de ecologie als economie allesbehalve een goed idee is](#).¹²⁹ Ook de

overgebleven helft van het project dreigt met economische problemen te kampen, omdat het om de productie van ethyleen gaat. Precies dat deel van de sector waar er structurele overproductie is.

Om de vraag naar plastic hoog te houden rekent de fossiele industrie vooral op [millennials in de OESO landen en op de nieuwe middenklasse in het Globale Zuiden](#).¹³⁰ Maar statistieken geven aan dat de vraag naar plastic in de landen van de OESO al [in 2005 een piek bereikte](#).¹³¹ Het is onwaarschijnlijk dat de komende generaties meer plastic gebruiken dan de vorige. Jongeren zijn zich vandaag [meer bewust van de ecologische problemen](#)¹³² waar onze planeet mee kampt. Inclusief de plasticvervuiling, een van de meest zichtbare en iconische aspecten van de milieucrisis. Het is bovendien niet vanzelfsprekend dat landen in het Globale Zuiden dezelfde fouten zullen maken als wij en onze wegwerpcultuur klakkeloos overnemen. Veel [landen in Afrika en Azië](#)¹³³ leggen het gebruik van wegwerpplastic nu al serieus aan banden. Zeker na al de ellende die we er met de export van ons afval veroorzaakten.

Een volgende inschattingsfout van de plasticindustrie draait rond grondstoffenprijzen. De petrochemische sector gaat ervan uit dat de prijzen voor de [bouwstenen van plastic – ethaan en propaan – goedkoop blijven](#).¹³⁴ Die redenering impliceert dat de ontginning van schaliegas rendabel blijft, wat niet gegeven is. Want het kost veel geld om schaliegas uit de grond te halen. De crash van de olieprijs in het

begin van de coronacrisis toonde aan [hoe kwetsbaar de sector is voor financiële schokken](#).¹³⁵ Heel wat bedrijven gingen toen overkop en lieten torenhoge schulden achter. Het *Center for Environmental Law* wijst er bovendien op dat de omschakeling naar hernieuwbare energie het winnen van moeilijk bereikbare grondstoffen, zoals schaliegas, steeds minder winstgevend zal maken. Plastic kan dus op korte tijd een pak duurder worden, tegen alle wensdromen van de industrie in.

Niet enkel de grondstofprijzen kunnen de prijs van plastic binnenkort de lucht in doen schieten. Ook de [enorme CO₂-uitstoot van de petrochemie](#)¹³⁶ kan de sector flink pijn doen. Tot op vandaag bleef de industrie relatief buiten schot, onder andere door de gratis uitstootrechten binnen het Europees systeem voor emissiehandel (ETS). Maar dat kan binnenkort veranderen. De EU is bezig met het hervormen van wetgeving rond de uitstoot van broeikasgassen, waaronder het ETS, met als doel de grote vervuilers effectief te doen betalen. Het ziet er naar uit dat de [petrochemie de dans deze keer niet zal ontspringen](#).¹³⁷

Ook verder in de plasticketen zullen bedrijven het moeilijker krijgen. In 2020 publiceerde de Europese Commissie de [Chemicals Strategy for Sustainability](#)¹³⁸ (CSS), een ambitieus plan om gevaarlijke chemicaliën, waaronder die in plastic, sneller te identificeren en het gebruik ervan meer te beperken. Binnenkort kan de EU chemische stoffen per groep verbieden in

plaats van geval per geval; iets waar ngo's en activisten al jaren voor pleiten (Pritchard, 2021). Het is duidelijk dat het CSS het [gebruik van chemicaliën in de EU](#)¹³⁹ grondig kan transformeren. Sectoren die veel chemische stoffen gebruiken, in het bijzonder de verpakkingindustrie, zullen waarschijnlijk zwaar moeten investeren om zich aan te passen.

Ongeveer 70% van de leningen en obligaties van bedrijven die plastic pellets verwerken tot concrete producten, de schakel tussen de petrochemie en voedingsindustrie, lopen tegen 2025 op hun einde.¹⁴⁰ Dat betekent dat zo goed als de hele sector opnieuw geld moet vinden op de financiële markten, waar het risico dat investeerders nemen mee de intrest bepaalt. Bedrijven die zich niet op tijd aanpassen aan de nieuwe Europese normen rond chemische stoffen, zullen dus waarschijnlijk moeilijker aan vers geld geraken. Net op het moment waarop ze plots zwaar zullen moeten investeren om aan de Europese regels te voldoen.

De zware investeringen van de sectoren, denk aan de 400 miljard dollar van de petrochemie, kunnen dus snel veel minder opbrengen dan verwacht. *Carbon Tracker* waarschuwt dan ook voor een [financiële zeepbel in de plasticindustrie](#).¹⁴¹ Ook Amerikaanse denktank *Pew Research Center* trekt aan de alarmbel: investeringen in de plasticindustrie kunnen [jaarlijks een risico van meer dan 80 miljard euro met zich meebrengen](#).¹⁴²

70% van de leningen
en obligaties van
bedrijven die plastic
pellets verwerken,
lopen tegen 2025
op hun einde

Het gebrek aan concrete actie om de productie van plastic drastisch te verminderen, zorgt dat de financiële zeepbel in de plasticindustrie kan blijven groeien. Als die barst verwachten we zware schokken in sectoren die sterk afhankelijk zijn van plastic.

Dat geldt zeker voor de voedingsindustrie, want goedkoop plastic is een hoeksteen van hun business-model. De sector zit dus in het oog van de storm. Als [‘gezicht’ van de wegwerpcultuur](#)¹⁴³ zijn ze niet enkel een logisch doelwit voor nieuwe regels, publieke campagnes of rechtszaken¹⁴⁴ rond de plasticvervuiling, ze zijn ook erg kwetsbaar voor de komende prijsschokken die de verpakkingen waar ze zo op rekenen een pak duurder kunnen maken.

Ondanks het feit er nog veel ambitieuzere maatregelen nodig zijn om de plastic-crisis te stoppen, zullen de huidige overheidsmaatregelen al heel wat extra kosten meebrengen voor bedrijven met een grote plastic voetafdruk – in het bijzonder de voedingsindustrie. De sector zou zich daarop moeten voorbereiden, maar toont weinig bereidheid om het gebruik van wegwerpplastic af te bouwen. In plaats van te investeren in structurele verandering, promoot de voedingsindustrie vooral valse oplossingen voor de plastic-crisis. Tegelijkertijd negeert de voedingsindustrie de structurele oorzaken die plastic economisch onrendabel maken: overproductie, stijgende grondstofprijzen en toenemende regulering. Die drie trends zijn een financiële zeepbel aan het blazen in de plasticindustrie. Een zeepbel die niet alleen in het gezicht van bedrijven die plastic produceren en gebruiken, kan uiteenspatten, maar ook in dat van de banken die hen financieren.

4. Wie investeert in plastic?

De voedingsindustrie is verblind door de snelle winst van wegwerpplastic, ondanks de dreigende financiële risico's. En ze zijn niet alleen. Want ook hun geldschietters investeren in plastic. Dat is toch te gek voor woorden? Zeker na alles dat we hiervoor oplijsten? En toch, hoe onzinnig het ook lijkt, toch kan de financiële sector maar geen genoeg krijgen van plastic. In plaats van ervoor te zorgen dat bedrijven hun plastic voetafdruk drastisch verminderen, pompen banken nog steeds veel geld in plastic, met alle gevolgen van dien. Volgens ons schieten ze daarbij op termijn in eigen voet.

Hoe komt een bedrijf aan geld bij een bank?

Banken kunnen bedrijven op verschillende manieren financieren en erin investeren. Ze kunnen kredieten verstrekken door het toekennen van leningen, ze kunnen uitgegeven obligaties onderschrijven en bedrijven ondersteunen die nieuwe aandeelhouders zoeken. Daarnaast kunnen ze investeren in het eigen vermogen van bedrijven door aandelen of obligaties te kopen van deze bedrijven op de financiële markt.

Bedrijfsleningen

De meest eenvoudige manier voor bedrijven om aan geld te raken, is aankloppen bij een bank voor een lening. Een lening is een som geld die je terugbetaalt over een bepaalde periode, aan een vooraf afgesproken intrest. De beslissing om een bedrijf al dan niet een lening te geven, hangt vooral af van de afweging of ze de lening terug zal kunnen terugbetalen, ofwel de kredietwaardigheid van het bedrijf.

Onderschrijven van de uitgifte van aandelen en obligaties

Uitgifte van aandelen

Bedrijven kunnen aandelen uitgeven op de beurs. Dat biedt hun de kans om hun eigen vermogen te vergroten via nieuwe of bestaande aandeelhouders. De rol van (investerings)banken is van cruciaal belang voor een bedrijf bij het verhandelen van zijn aandelen. De banken bieden het bedrijf toegang tot de kapitaalmarkten en helpen het aandeelhouders te zoeken.

Uitgifte van obligaties

Het uitgeven van obligaties wordt best omschreven als het opsplitsen van een grote lening in kleine stukjes, waarbij elk stuk afzonderlijk wordt verkocht. Net als aandelen worden obligaties verkocht op de beurs. Om ze uit te geven, heeft een bedrijf de hulp nodig van een of meer investeringsbanken die een bepaalde hoeveelheid obligaties aan de man brengen. 'Onderschrijven' betekent eigenlijk kopen met de bedoeling om te verkopen aan beleggers. Maar als de investeringsbank er niet in slaagt alle onderschreven obligaties te verkopen, blijft ze er zelf eigenaar van.

Beheer van aandelen en/of obligatiefondsen

Via de fondsen die ze beheren, kunnen banken aandelen en obligaties kopen van een bepaald bedrijf. Zo worden de klanten van de banken via dergelijke fondsen respectievelijk mede-eigenaar of medefinancier van de onderliggende bedrijven. De bank kan zelf met haar eigen middelen ook investeren in een deel van deze fondsen. Als mede-eigenaar van dat bedrijf hebben aandeelhouders invloed op de strategie van het bedrijf. De omvang van die invloed hangt af van de grootte van de participatie. Eigenaars van obligaties zijn geen mede-eigenaar van het uitgevende bedrijf, maar schuldeisers. Kopers van obligaties hebben recht op terugbetaling na een bepaald aantal jaar en op een bepaalde jaarlijkse interest.

Hoeveel geld pompen onze banken in plastic?

Dit onderzoek van FairFin legt de nauwe financiële banden bloot van zeven banken actief in België en negen geselecteerde bedrijven in de voedingsindustrie. Hiervoor baseerden we ons op een analyse door [Profundo](#) van de financiële databases van [Thomson Reuters](#) en [Bloomberg](#). Uit die analyse blijkt dat bijna alle banken enorme bedragen versluizen richting de voedingsindustrie. Sinds 2015 pompten ze samen meer dan 78 miljard euro in de voedingsindustrie, de sector die de grootste verantwoordelijkheid draagt voor de plastic-crisis.

We gaven de banken de mogelijkheid om te reageren op onze financiële bevindingen. Van Deutsche Bank en ING Group kregen we geen antwoord. De andere banken, zoals BNP Paribas, antwoordden dat ze wegens privacy redenen niet dieper in kunnen gaan op de cijfers, ondanks het feit dat die publiek beschikbaar zijn. KBC group liet weten dat onze cijfers niet overeenkomen met hun bevindingen, maar antwoordde niet op onze vraag om te verduidelijken wat er juist mis was. Argenta stuurde ons een aangepaste dataset door met een hoger financieringsvolume. Omdat de periode van hun dataset niet overeenkomt met die van ons onderzoek (januari 2015 tot mei 2021), namen we die niet over in dit rapport. Candriam bevestigde dat onze cijfers correct zijn. En Triodos Bank ging niet dieper in op de cijfers, maar opende wel een dialoog over hun plastic beleid.

Op zich is het niet vreemd dat banken investeren in de voedingsindustrie, die meer omvat dan plastic en niet weg te denken is uit ons leven. Maar een investeerder is mee verantwoordelijk voor wat er met zijn geld gebeurt. Door die bedrijven onvoorwaardelijk te financieren, zorgen banken er voor dat ze kunnen blijven verder doen zoals ze bezig zijn.

Deutsche Bank en BNP Paribas financieren alle bedrijven in het onderzoek, ING Group financiert ze bijna allemaal. Deutsche bank spant de kroon en heeft financiële relaties met de voedingsindustrie ter waarde van meer dan 35 miljard euro. Daarna volgt BNP Paribas met 28 miljard euro en ING Group met 14 miljard euro. Die drie grootbanken zijn samen goed voor bijna het volledige financieringsvolume dat we in ons onderzoek identificeren. Het overgrote deel daarvan gaat naar **AB Inbev**, de Belgische biergigant.

Met een omzet van bijna 45 miljard euro per jaar is AB Inbev de grootste drankenproducent ter wereld, nog groter dan Coca-Cola. In België kennen we het bedrijf vooral van de blikjes en flesjes Jupiler of Stella Artois, maar dat is slechts een fractie van het aanbod van AB Inbev. De multinational is actief in meer dan vijftig landen over de hele wereld en verkoopt naast bier ook heel wat frisdranken in plastic flesjes. Vooral buiten Europa barst de plastic voetafdruk van AB Inbev uit zijn voegen. Na de overname van SabMiller in 2016, bottelt het bedrijf zelfs frisdrank voor Coca-Cola en PepsiCo in Afrika en Latijns-Amerika. Met al

Wist je dat AB Inbev de grootste dranken-handelaar ter wereld is en in het Verenigd Koninkrijk bij de top drie grootste vervuilers hoort?

de plastic krimpfolie om blikjes te verpakken en de plastic bekertjes op events, draagt de drankgigant ook in Europa een belangrijke verantwoordelijkheid voor de plasticvervuiling. AB Inbev [engageert zich](#)¹⁴⁵ wel om al zijn verpakkingen tegen 2025 herbruikbaar te maken, maar van die belofte is vandaag nog niet veel te merken. Tot nu toe vervangt AB Inbev enkel in het Verenigd Koninkrijk (VK) [plastic door een kartonnen alternatief](#)¹⁴⁶ om een deel van zijn blikjes te verpakken. Een pleister op de wonde. De laatste [brand audit van Surfers against Sewage](#)¹⁴⁷ bracht aan het licht dat AB Inbev bij de drie grootste vervuilers zit in het VK; samen goed voor meer als een derde van al het plastic zwerfvuil.

Bij KBC Group, Candriam/Belfius, Argenta en Triodos Bank stellen we een veel lager volume van financiering vast, wat te wijten valt aan de kleinere totale balans van de banken.

De financiering via leningen en onderschrijven van obligaties en aandelen neemt bijna het volledige financieringsvolume in beslag. Daarnaast helpen banken bedrijven ook aan geld door te investeren in hun obligaties of aandelen. We bekijken beide aspecten even apart.

	Leningen	Underwriting	Totaal
Deutsche Bank	6.572,81	26.646,47	33.219,28
BNP Paribas	12.788,89	13.887,58	26.676,47
ING Group	7.871,68	6.397,12	14.268,80
KBC Group	67,60	-	67,60
Totaal	27.300,98	46.931,17	74.232,15

Leningen en onderschrijving van de uitgifte van obligaties en aandelen van de voedingsindustrie tussen januari 2015–mei 2021, in miljoen euro.

Deutsche Bank is de grootste financier van **Coca-Cola**. De bank leende meer dan vier miljard euro aan het bedrijf dat meer dan 200.000 plastic flesjes per minuut op de markt brengt; dat zijn er meer dan 3000 per seconde. Jaarlijks produceert Coca-Cola genoeg flesjes waarmee je, als je ze op elkaar stapelt, [éénendertig keer tot aan de maan en terug kan](#).¹⁴⁸ De frisdrankgigant is sinds de start van de *brand audits* van Break Free From Plastic in 2018 de onbetwiste nummer 1 in de ranking van de grootste plasticvervuilers ter wereld.

BNP Paribas leende meer dan zes miljard euro aan **Danone**, de Franse zuivelmultinational. Naast melkproducten, verkoopt het bedrijf vooral water in flesjes. Qua volume is Danone zelfs de op één na grootste verkoper van flesjeswater ter wereld. Meer dan twee derde van haar omzet komt dan ook van buiten Europa. Bijna overal ter wereld vind je plastic verpakkingen van de Franse multinational terug. Volgens laatste [brand audit](#)¹⁴⁹ van BFFP is Danone in Indonesië zelfs de grootste vervuiler.

ING Group financierde de Franse supermarktketen **Carrefour** voor meer dan 777 miljoen euro. In 2018 publiceerde Carrefour [de ambitie](#)¹⁵⁰ om tegen 2022 een nieuw, duurzamer *business model* te realiseren, waarin onder andere plastic extra aandacht krijgt. Daarin erkent de supermarktketen het probleem van wegwerpplastic en engageert ze zich om er minder van te gebruiken. Maar de doelstellingen die Carrefour zich oplegt, zijn lang niet ambitieus genoeg: tegen 2022 wil ze haar plastic voetafdruk slechts met vijf procent verminderen. Bovendien zet Carrefour in grote steden steeds meer in op kleinere supermarkten met een beperkt *on the go* aanbod, wat neerkomt op meer producten verpakt in wegwerpplastic.

KBC Group leende 67,7 miljoen euro aan **Ahold Delhaize**, de koepel boven supermarktketens als Albert Heijn en Delhaize die ook steun krijgt van BNP Paribas, Deutsche Bank en ING Group. Net zoals bij Carrefour, gaan de ambities van Ahold Delhaize niet ver genoeg om effectief iets aan haar problematische plastic voetafdruk te doen. Enkel voor de verpakkingen van haar eigen merken [engageert](#)¹⁵¹ de koepel zich om ze tegen 2025 volledig recycleerbaar, herbruikbaar of composteerbaar te maken. Voor al de andere merken in de winkelrekken is er geen plastic beleid. Nochtans bracht Ahold Delhaize in juni 2019, als enige supermarktketen, [duurzame obligaties](#)¹⁵² op de financiële markt, waarmee ze onder andere haar impact op het klimaat wil verminderen. Door te weinig rekening te houden met de ecologische impact van wegwerpplastic ondermijnt Ahold Delhaize dat engagement volledig. Ondertussen geven die 'groene' obligaties wel de indruk dat Ahold Delhaize een duurzaam bedrijf is, terwijl ze net veel te weinig ambitie toont om effectief haar plastic voetafdruk te verminderen.

De banken die we onderzochten belegden via investeringsfondsen voor klanten en voor eigen rekening ook in aandelen en obligaties van bedrijven in de voedingsindustrie. In totaal meer dan vier miljard euro. De grootste banken staan opnieuw bovenaan de ranglijst, maar het valt op dat ook de kleinere banken serieus investeren. Candriam investeerde bijna een half miljard euro in zeven van de negen geselecteerde bedrijven. Deze leverancier van investeringsfondsen voor de klanten van **Belfius** investeerde vooral in aandelen van **Unilever**, een voedings- en cosmeticabedrijf uit het Verenigd Koninkrijk. Unilever heeft 400 merken die ze in 190 landen verkoopt, voornamelijk in Azië. In de ranking van BFFP's laatste [brand audit](#) staat Unilever op de vierde plaats van 's werelds grootste vervuilers.¹⁵³

Ook **Triodos Bank** en **Argenta** investeren vooral via aandelen in de voedingsindustrie, respectievelijk voor 58,69 miljoen euro in **Danone** en 18,95 miljoen euro in **Ahold Delhaize**. Dat ook die kleinere banken, die ethisch en duurzaam beleggen naar voor schuiven als handelsmerk, zomaar miljoenen investeren in de voedingsindustrie, toont aan hoe zwaar de bancaire sector de ecologische impact van wegwerpplastic onderschat. Plastic is duidelijk een blinde vlek in het duurzaamheidsbeleid van de financiële instellingen.

Totaal 78,588.28	Deutsche Bank	BNP Paribas	ING Group	Candriam/Belfus	KBC Group	Triodos	Argenta
Totaal	35,431.66	28,132.93	14,285.94	435.46	218.09	61.28	22.93
AB Inbev	25,791.87	13,246.93	11,333.41	38.44	12.32	0.00	0.51
Danone	302.80	6,306.12	1,641.85	43.37	1.21	58.69	1.23
Coca Cola	4,439.25	2,934.76	317.01	42.22	121.81	0.00	0.13
Unilever	3,230.71	2,046.60	0.00	259.08	9.72	0.00	0.51
Carrefour	466.18	1,954.00	777.17	21.01	1.99	2.59	0.00
Ahold Delhaize	1,017.24	841.14	181.14	29.32	70.33	0.00	18.95
Groupe Casino	145.03	776.40	35.36	0.00	0.00	0.00	0.00
Colruyt	37.39	20.22	0.00	2.01	0.71	0.00	1.59
Auchan	0.60	20.22	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Investerings banken actief in België in voedingsindustrie tussen 2015-2021, uitgedrukt in miljoen euro.

Wat zeggen banken over plastic?

Banken doen de laatste jaren steeds meer moeite om zich een groen en eerlijk imago aan te meten. Hoewel hun duurzaamheidsbeleid er op sommige vlakken wat op vooruit ging, blijft er heel wat werk aan de winkel. Omdat banken te weinig rekening te houden met de ecologische en de sociale impact van hun investeringen, financieren ze mee de maatschappelijke crises waar we vandaag mee kampen. Ze maken dus ook winst op de kap van onze planeet en onze gezondheid. Vandaag dragen we de gevolgen van de financiële beslissingen van vele jaren geleden. Omdat de investeringen van vandaag de wereld van morgen bepalen, dragen banken dus een enorme verantwoordelijkheid.

Van alle banken die FairFin in dit onderzoek onder de loep nam, heeft geen enkele een concreet beleid rond plastic. Ondanks de nefaste ecologische impact, speelt de plasticvervuiling dus zo goed als geen rol in het engagement van de banken naar het milieu en naar het klimaat toe. Bovendien ziet geen enkele bank plastic als een financieel risico, een blinde vlek die het financieel systeem een zware klap kan toebrengen.

	Aandelen	Obligaties	Totaal
Deutsche Bank	1.827,09	384,68	2.211,78
BNP Paribas	1.295,01	161,45	1.456,45
Belfius/Candriam	363,11	72,34	435,45
KBC Group	104,04	46,45	150,5
Triodos Bank	51,33	9,95	61,28
Argenta	21,28	1,64	22,93
ING Group	14,14	3,00	17,15
Totaal	3.676,02	679,52	4.355,54

Beleggingen in aandelen en obligaties in voedingsindustrie tussen 2015-mei 2021, in miljoen euro

Enkel **ING Group** publiceerde een rudimentaire [plasticstrategie](#),¹⁵⁴ waarin ze het probleem van wegwerpplastic erkent en zich engageert om er iets aan te doen. Maar in hun [Ecologisch en Sociale risicoanalyse](#)¹⁵⁵ is er van die ambitie niets meer te bespeuren. Enkel onder hun risicoanalyse van de chemische sector komt plastic heel even aan bod, maar de bank formuleert geen concrete richtlijnen of voorwaarden om iets aan de problematische plasticproductie te doen. Nochtans onderschrijft ING Group de [New Plastics Economy Global Commitment vision](#)¹⁵⁶ van de [Ellen MacArthur Foundation](#), een uitgesproken engagement tussen de industrie en overheden om de plasticvervuiling aan te pakken en te evolueren naar een economie waarin “plastic nooit afval wordt”. Dat steun betuigen aan zulke vrijwillige verbintenissen in de praktijk niet zoveel betekent, toont ook BNP Paribas mooi aan.

BNP Paribas ondersteunt openlijk de *Global Commitment* en laat geen kans onbenut om dat in de verf te zetten. Dat ze dat vooral voor haar imago doet, is duidelijk. Want de bank rept geen woord over plastic in haar [Corporate Social Responsibility](#)¹⁵⁷ beleid. Ondanks het feit dat BNP Paribas de energietransitie als een topprioriteit ziet, erkent de bank niet eens de ecologische impact van wegwerpplastic en hun cruciale rol in de omschakeling naar alternatieven op fossiele energie.

Ook **Deutsche Bank** staart zich compleet blind. In plaats van een ambitieus beleid rond wegwerpplastic uit te bouwen, [engageert](#)¹⁵⁸ de bank zich om zo weinig mogelijk rietjes, bekers of andere wegwerpplastics te gebruiken in haar eigen gebouwen en bureau's. Op zich is het goed dat banken of andere grote instellingen een voorbeeldrol aannemen, maar zolang ze de plasticvervuiling onvoorwaardelijk blijven financieren, doen zulke initiatieven er niet veel toe.

Ook bij de kleinere banken blijft plastic een blinde vlek. **Argenta** koos bijvoorbeeld gewoon voor een [nieuwe cateraar](#)¹⁵⁹ in haar gebouwen om haar plastic voetafdruk te verminderen. En zelfs in het vierhonderd pagina's tellende [duurzaamheidsrapport](#)¹⁶⁰ van **Triodos Bank** komt het woord 'plastic' geen enkele keer voor. De bank publiceerde wel [vier tips](#)¹⁶¹ om zelf minder wegwerpplastic te gebruiken en pakt trots uit met een bio afbreekbare bankkaart. Ook **KBC Group** introduceerde zo een plantaardige bankkaart in haar afdeling in Tsjechië. Dat is ook meteen de enige vermelding van plastic in haar [duurzaamheidsrapport](#).¹⁶²

Candriam is een vermogensbeheerder die een groot deel van de fondsen die Belfius aan haar klanten aanbiedt beheert. Het is de enige financiële instelling die we onderzoeken die het probleem van wegwerpplastic benoemt in haar [beleid rond duurzaamheid](#)¹⁶³ én ook een eerste reflectie maakt over de investeringsrisico's die eraan verbonden zijn. Candriam zit namelijk mee in een [dialoog](#)¹⁶⁴ met andere institutionele investeerders waarin ze plastic als een bedrijfsrisico identificeren.

Wanneer valt de frank?

De grote banken actief in België pompen enorme bedragen in de voedingsindustrie. Omdat ze geen voorwaarden rond plastic opleggen, financieren de banken het huidige businessmodel van de sector, dat draait rond wegwerpplastic. Banken dragen niet alleen een enorme verantwoordelijkheid voor de plasticvervuiling door in wegwerp te investeren, ze verdienen er ook grof geld aan.

Zolang banken geen concrete richtlijnen vastleggen om wegwerpplastic te vermijden, kunnen ze niet claimen dat ze een duurzaam financieringsbeleid voeren. Ze hebben er nochtans zelf baat bij. Want wegwerpplastic helpt niet enkel onze planeet naar de vaantjes, er hangen ook enorme financiële risico's aan vast.

De voedingsindustrie is bijzonder kwetsbaar voor de komende omschakeling naar een circulaire economie waarin hergebruik centraal staat. Als gezicht van de wegwerpcultuur, zijn ze een logisch doelwit voor de steeds strengere wetten van de Europese Unie, publieke campagnes en rechtszaken rond de plasticvervuiling. Anderzijds zijn ze ook extra gevoelig voor de komende prijschommelingen in plastic als gevolg van de financiële zeepbel in de plasticindustrie. Hoe langer bedrijven vasthouden aan wegwerpplastic terwijl er tekenen aan de wand zijn, hoe groter het financieel risico waar de voedingsindustrie en dus ook banen, blootgesteld zijn. Er wordt vanuit regelgevers nu al met een kritische blik naar wegwerpplastic gekeken en die blik zal

alleen maar strenger worden. Plastic is dus geen goede investering. Hoe sneller banken dat beseffen, hoe beter.

In plaats van een business as usual scenario te financieren, wat zowel de bedrijven als de banken zelf blootstelt aan zware financiële risico's, moeten banken hun macht gebruiken om de grondige omschakeling naar een circulaire economie op tijd te realiseren. Daarmee beschermen banken niet enkel onze natuur, het klimaat en onze gezondheid, maar op lange termijn zullen ze er zelf ook enkel maar bij winnen. Want de financiële instellingen die vandaag het voortouw nemen in de omschakeling naar een duurzame economie, zorgen voor een stabiele economie waar iedereen baat bij heeft.

Banken moeten dus zo snel mogelijk een ambitieus, transparant en consequent financierings- en investeringsbeleid rond de hele levenscyclus van plastic, en wegwerpplastic in het bijzonder, ontwikkelen en toepassen. Met dat beleid kunnen banken de geldstroom richting bedrijven met een te grote plastic voetafdruk afbuigen naar bedrijven die alternatieven gebruiken op wegwerp en die naar echte oplossingen zoeken voor het plastic probleem.

Voor banken een bedrijf financieren, is het daarom ook noodzakelijk dat ze alle mogelijke middelen inzetten om de ecologische en sociale impact van het bedrijf zo volledig mogelijk in kaart te brengen. Daarvoor kunnen banken, naast hun eigen opzoekwerk, ook beroep doen op het onderzoek van academici en

de kennis van middenveldorganisaties. Naast hun toekomstige zakenpartners, moeten banken ook hun bestaande financiële relaties regelmatig doorlichten om er zeker van te blijven dat de socio-ecologische impact van de activiteiten van de bedrijven in kwestie steeds strookt met hun duurzaamheidsbeleid.

Bovendien kunnen banken van de bedrijven die ze financieren complete transparantie eisen over hun socio-ecologische impact. Voor plastic betekent dit dat ze hun mondiale plastic voetafdruk zo volledig mogelijk in kaart moeten brengen. Daarvoor dient rekening gehouden te worden met heel de bevoorradingsketen of de levenscyclus van hun plastic verpakkingen. Alleen zo kunnen bedrijven helder communiceren over hoeveel plastic ze jaarlijks gebruiken en verkopen.

Door hun plastic voetafdruk grondig te analyseren, kunnen bedrijven zich concrete doelstellingen en deadlines opleggen om ze effectief te verminderen. Eens die er is, is het belangrijk dat ze er ook openlijk over communiceren. Want zonder verregaande transparantie kunnen banken en andere investeerders nooit de volledige socio-ecologische impact van hun investeringen inschatten. En dus ook niet de financiële risico's die er uit voortkomen. Transparantie is met andere woorden een voorwaarde voor duurzaam en veilig investeren.

Vervolgens moeten banken duidelijke uitsluitingscriteria formuleren rond wegwerpplastic. Als bedrijven zulke rode lijnen overschrijden, moeten banken hun relaties zo snel mogelijk stop zetten. Om de publieke druk op die bedrijven op te voeren, kunnen banken openlijk communiceren waarom ze geen zaken meer doen met de bedrijven in kwestie.

Bedrijven die zich wel engageren om hun plastic voetafdruk te verminderen, verdienen de financiële steun van banken op voorwaarde dat ze hun vooraf opgelegde doelstellingen en deadlines halen. Het is de verantwoordelijkheid van de banken om die op de voet op te volgen en om consequenties vast te hangen aan het missen van deadlines.

Ook de Belgische overheid draagt als aandeelhouder van twee grootbanken een zware verantwoordelijkheid in het ondersteunen van de plasticvervuiling. Als belangrijkste aandeelhouder van BNP Paribas moet de Belgische staat haar gewicht in de schaal leggen om ervoor te zorgen dat de grootbank zo snel mogelijk een ambitieuze plastic strategie ontwikkelt en het voortouw neemt in de financiering van de transitie naar een circulaire economie.

De Belgische staat is ook de enige aandeelhouder van Belfius en kan dus beslissen om voorwaarden op te leggen aan de fondsen die ze aan Candriam verdeelt. De Belgische regering moet ervoor zorgen dat Belfius enkel fondsen aanbiedt waarbij uitsluitend in bedrijven geïnvesteerd wordt die bijdragen de transitie naar de circulaire economie, onder andere

door naar herbruikbare verpakking om te schakelen. Verder kan de Belgische overheid er ook op toezien dat de Europese wetten rond plastic hier effectief toegepast en nageleefd worden, zonder dat lobby's ze vertragen of de inhoud ervan afzwakken. Daarvoor moet onze regering extra opletten, want de [omzetting van het SUP Directive](#)¹⁶⁵ in Belgische wetgeving stoot nu al op de ingewikkelde staatsstructuur van ons land.

Daarom zullen wij extra druk zetten op onze overheden in samenwerking met andere organisaties uit het middenveld. Via beleidswerk en publieke acties zullen we hen aansporen om alles in hun werk te stellen om de problemen van wegwerpplastic aan te pakken en om, als hoofdaandeelhouder van BNP Paribas en Belfius, dus eindelijk hun verantwoordelijkheid te nemen.

Als burgers hebben we nu al impact. We zijn ons beginnen uitspreken over de problematische plasticvervuiling. Onze publieke druk heeft al een verschil gemaakt, door overheden te overhalen om wegwerpplastic te reguleren. Maar, we hebben ook nog een weg af te leggen. Er is meer nodig om de praktijken van de voedingsindustrie te veranderen en het gebruik van plastic te verminderen tot een niveau dat we als mensheid en het milieu kunnen absorberen zonder onszelf in gevaar te brengen. Daarom moeten we deze tussentijdse successen als een opstap zien. Een opstap naar het onder druk zetten van banken om te stoppen de plasticvervuiling

te financieren. Een opstap naar het mobiliseren voor wetten die het gebruik van wegwerpplastic verder inperken en bedrijven en hun investeerders daarvoor verantwoordelijk houden. FairFin lanceert een klachtenbrief waarmee bezorgde burgers en klanten hun bank kunnen aanspreken over deze schadelijke praktijken.

Stuur een klachtenbrief

Tijd
voor een
ander
financieel
systeem

www.fairfin.be

Over FairFin

FairFin streeft naar een wereld waarin mens en planeet voorop staan. Geld speelt daarin een grote rol. Want er is veel geld in de wereld. Dat kunnen we activeren voor mens en planeet. Maar vandaag bepaalt een handjevol aandeelhouders achter de schermen de spelregels: om snel veel winst te maken, offeren ze al de rest op. Dat kan anders: eerlijker, transparanter en democratischer. Een nieuw financieel systeem dat transparant, rechtvaardig en democratisch is, kan een hefboom zijn voor een sociale en duurzame wereld. Om de spelregels van onderuit te veranderen voert FairFin onderzoek en campagnes.

Dat doen we niet alleen. Om onze werking en onafhankelijkheid te garanderen steunen we op onze achterban. Mensen steunen ons door zich vrijblijvend te engageren als vrijwilliger, als steungever of door onze campagnes mee te verspreiden. Ontdek hoe je mee kunt opkomen voor een beter financieel systeem op www.fairfin.be.

Kom erbij

Word lid van FairFin en verander mee de spelregels van het financieel systeem.

Doe een gift

Om onze onafhankelijkheid te garanderen steunen we op onze achterban. Wil jij ons een duwtje in de rug geven?

Bijlage

		BNP Paribas	Deutsche Bank	ING Group	KBC Group	Candriam/Belfius	Triodos Bank	Argenta	TOTAAL
totaal	78,588.28	28,132.93	35,431.66	14,285.94	218.09	435.46	61.28	22.93	
AB Inbev	Leningen	6,697.21	5,926.40	6,369.36	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Underwriting	6,154.14	19,485.74	4,964.06	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Obligaties	19.67	126.55	0.00	10.55	5.95	0.00	0.00	
	Aandelen	375.90	253.18	0.00	1.77	32.49	0.00	0.51	
	Totaal	13,246.93	25,791.87	11,333.41	12.32	38.44	0.00	0.51	50,423.48
Danone	Leningen	4,380.96	0.00	658.62	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Underwriting	1,582.37	0.00	982.74	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Obligaties	8.04	20.36	0.50	0.00	15.61	7.36	1.23	
	Aandelen	334.75	282.44	0.00	1.21	27.76	51.34	0.00	
	Totaal	6,306.12	302.80	1,641.85	1.21	43.37	58.69	1.23	8,355.27
Coca-Cola	Leningen	148.83	334.95	148.82	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Underwriting	2,613.55	3,388.42	153.03	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Obligaties	42.64	92.36	1.02	23.58	1.67	0.00	0.00	
	Aandelen	129.74	623.51	14.14	98.23	40.55	0.00	0.13	
	Totaal	2,934.76	4,439.25	317.01	121.81	42.22	0.00	0.13	7,855.18
Unilever	Leningen	0.00	14.28	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Underwriting	1,921.88	2,977.56	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Obligaties	8.23	68.90	0.00	8.15	15.01	0.00	0.41	
	Aandelen	116.49	169.97	0.00	1.57	244.06	0.00	0.10	
	Totaal	2,046.60	3,230.71	0.00	9.72	259.08	0.00	0.51	5,546.62

Investerings banken actief in België in voedingsindustrie tussen 2015-2021, uitgedrukt in miljoen euro.

		BNP Paribas	Deutsche Bank	ING Group	KBC Group	Candriam/Belfius	Triodos Bank	Argenta	TOTAAL
Carrefour	Leningen	950.13	190.24	591.92	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Underwriting	888.25	234.94	184.25	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Obligaties	23.12	6.87	1.00	1.99	16.50	2.59	0.00	
	Aandelen	92.50	34.13	0.00	0.00	4.51	0.00	0.00	
	Totaal	1,954.00	466.18	777.17	1.99	21.01	2.59	0.00	3,222.93
Ahold Delhaize	Leningen	67.60	67.60	67.60	67.60	0.00	0.00	0.00	
	Underwriting	535.67	495.26	113.05	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Obligaties	12.95	28.78	0.50	2.19	17.60	0.00	0.00	
	Aandelen	224.92	425.59	0.00	0.54	11.73	0.00	18.95	
	Totaal	841.14	1,017.24	181.14	70.33	29.32	0.00	18.95	2,158.12
Groupe Casino	Leningen	544.17	39.34	35.36	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Underwriting	191.71	64.54	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Obligaties	40.04	40.26	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Aandelen	0.48	0.88	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Totaal	776.40	145.03	35.36	0.00	0.00	0.00	0.00	956.79
Colruyt	Leningen	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Underwriting	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Obligaties	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Aandelen	20.22	37.39	0.00	0.71	2.01	0.00	1.59	
	Totaal	20.22	37.39	0.00	0.71	2.01	0.00	1.59	61.93
Auchan	Leningen	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Underwriting	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Obligaties	6.76	0.60	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Aandelen	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	Totaal	6.76	0.60	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	7.36

Bronnen

1. UNWRAPPED Project (2021). Common Plastics Used in Foodpackaging. Geraadpleegd van https://zero-wasteurope.eu/wp-content/uploads/2021/04/07_UNWRAPPED-Project_toolkit_2021_en.pdf
2. Center for International Environmental Law (2017). Fueling Plastics: Fossils, Plastics & Petrochemical Feedstocks. Geraadpleegd van <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2017/09/Fueling-Plastics-Fossils-Plastics-Petrochemical-Feedstocks.pdf>
3. Geyer, R., Jambeck, J., Lavender Law, K. (2017, juli). Production, use, and fate of all plastics ever made. Science Advances, vol. 3, no. 7. Geraadpleegd van <https://advances.sciencemag.org/content/3/7/e1700782>
4. Statista (2021, 21 juni). Global Plastic Production 1950–2020. Geraadpleegd van <https://www.statista.com/statistics/282732/global-production-of-plastics-since-1950/>
5. Bergmann, M., Mützel, S., Primpke, S., Tekman, M.B., Trachsel, J. and Gerdt, G. (2019). White and wonderful? Microplastics prevail in snow from the Alps to the Arctic. Science Advances, Vol 5, no. 8. Geraadpleegd van <https://advances.sciencemag.org/content/advances/5/8/eaax1157.full.pdf>
6. Heinrich Böll Stiftung (2020). Plastic Atlas: Facts and figures about the world of synthetic polymers. pp 14–15. Geraadpleegd van https://www.boell.de/sites/default/files/2020-01/Plastic%20Atlas%202019%202nd%20Edition.pdf?dimension1=ds_plastikatlas#page=13
7. Schweitzer, et al. (2018). Unwrapped: How throwaway plastic is failing to solve Europe's food waste problem (and what we need to do instead). Institute for European Environmental Policy (IEEP), Brussels. A study by Zero Waste Europe and Friends of the Earth Europe for the Rethink Plastic Alliance. Geraadpleegd van https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2018/04/Unwrapped_How-throwaway-plastic-is-failing-to-solve-Europes-food-waste-problem-and-what-we-need-to-do-instead_FoEE-ZWE-April-2018_final.pdf
8. Jambeck, J., Geyer, R., Wilcox, C., Siegler, T., Perryman, M., Andrady, A., Narayan, R., Lavender Law, K. (2015). Plastic waste inputs from land into the ocean. Science, Vol. 347, Issue 6223, pp. 768–771. Geraadpleegd van <https://science.sciencemag.org/content/347/6223/768>
9. Health and Environment Alliance (2020). Turning the Plastic Tide: the chemicals in plastic that put our health at risk. Geraadpleegd van https://www.env-health.org/wp-content/uploads/2020/09/HEAL_Plastics_report_v5.pdf
10. WWF (2019). No Plastics in Nature: Assessing Plastic Ingestion from Nature to People. Analysis for WWF by Dalberg and University of Newcastle. Geraadpleegd van https://awsassets.panda.org/downloads/plastic-ingestion_press_singles.pdf#page=4
11. Center for International Environmental Law (2019). Plastic & climate: The hidden costs of a plastic planet. Geraadpleegd van <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2019/05/Plastic-and-Climate-FINAL-2019.pdf>
12. Carbon Tracker (2020, september). The Future's Not in Plastics: Why plastics demand won't rescue the oil sector. Analyst Note. Geraadpleegd van <https://carbon-tracker.org/reports/the-futures-not-in-plastics/>
13. Pew Charitable Trusts & SYSTEMIQ (2020). Breaking the Plastic Wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Towards Stopping Ocean Plastic Pollution. Geraadpleegd van https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf
14. Heinrich Böll Stiftung (2020). Plastic Atlas: Facts and figures about the world of synthetic polymers. Pp 13 & 30. Geraadpleegd van https://www.boell.de/sites/default/files/2020-01/Plastic%20Atlas%202019%202nd%20Edition.pdf?dimension1=ds_plastikatlas
15. Vereecken, J., Clark, C., Doyen, P., Smits, T., Copello de Souza, L. (2021, 22 april). The plastic waste issue – where does it begin? [Webinar]. AndLeuven. Geraadpleegd van <https://www.andleuven.com/nl/question/why-dont-we-lose-sleep-over-clean-water>
16. Pew Charitable Trusts & SYSTEMIQ (2020). Breaking the Plastic Wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Towards Stopping Ocean Plastic Pollution.

- Geraadpleegd van https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf
17. Ellen Macarthur Foundation (2014). The New Plastics Economy: Rethinking the Future of Plastics. Geraadpleegd van https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/EllenMacArthurFoundation_TheNewPlasticsEconomy_Pages.pdf
 18. The Guardian (2019, 31 december). The missing 99%: why can't we find the vast majority of ocean plastic? Geraadpleegd van <https://www.theguardian.com/us-news/2019/dec/31/ocean-plastic-we-cant-see>
 19. Kane, I. A., Clare, M. A., Miramontes, E., Wogelius, R., Rothwell, J. J., Garreau, P., & Pohl, F. (2020). Seafloor microplastic hotspots controlled by deep-sea circulation. *Science*, Vol. 368, Issue 6495, pp. 1140–1145. Geraadpleegd van <https://science.sciencemag.org/content/sci/368/6495/1140.full.pdf>
 20. Sobhani, Z., Lei, Y., Tang, Y., Wu, L., Zhang, X., Naidu, R., Megharaj, M. & Fang, C. (2020). Microplastics generated when opening plastic packaging. *Scientific Reports* 10, 4841. Geraadpleegd van <https://www.nature.com/articles/s41598-020-61146-4>
 21. World Health Organization (2019). Microplastics in drinking-water. Geraadpleegd van <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/326499/9789241516198-eng.pdf#page=9>
 22. De Standaard (2017, 17 februari). Mosselen bevatten te veel plastic. Geraadpleegd van https://www.standaard.be/cnt/dmf20170217_02735823
 23. Kreider, M., Unice, K. & Panko, J. (2020). Human health risk assessment of Tire and Road Wear Particles (TRWP) in air. *Human and Ecological Risk Assessment: An International Journal*, 26:10, pp. 2567–2585. Geraadpleegd van <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10807039.2019.1674633>
 24. WWF (2019). No Plastics in Nature: Assessing Plastic Ingestion from Nature to People. Analysis for WWF by Dalberg and University of Newcastle. Geraadpleegd van https://awsassets.panda.org/downloads/plastic_ingestion_press_singles.pdf#page=4
 25. Winkler, A., Santo, N., Aldo Ortenzi, M., Bolzoni, E., Bacchetta R., Tremola, P. (2019). Does mechanical stress cause microplastic release from plastic water bottles? *Water Research*, 166. Geraadpleegd van <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0043135419308565>
 26. Hernandez, L., Xu, E., Larsson, H., Tahara, R., Maisuria, V. & Tufenkji, N. (2019). Plastic Teabags Release Billions of Microparticles and Nanoparticles into Tea. *Environmental Science & Technology*, vol. 53, no. 21, pp. 12300–12310. Geraadpleegd van <https://pubs.acs.org/doi/10.1021/acs.est.9b02540>
 27. UNWRAPPED Project (2021). The Human Health Threats of Microplastics. Geraadpleegd van https://zerowasteeurope.eu/wp-content/uploads/2021/04/04_UNWRAPPED-Project_toolkit_2021_en.pdf
 28. De Standaard (2021, 26 januari). Plastic zit overal, nu nog weten wat het aanricht. Geraadpleegd van https://www.standaard.be/cnt/dmf20210128_98137953
 29. Ragusa et al., (2021). Plasticenta: First evidence of microplastics in human placenta. *Environmental International*, Vol. 146, 106274. Geraadpleegd van <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160412020322297>
 30. UNWRAPPED Project (2021). Summary of Priority Chemicals of Concern. Geraadpleegd van https://zero-wasteeurope.eu/wp-content/uploads/2021/04/09_UNWRAPPED-Project_toolkit_2021_en.pdf
 31. Muncke et al. (2020). Impacts of food contact chemicals on human health: a consensus statement. *Environmental Health*, 19:25. Geraadpleegd van <https://ehjournal.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s12940-020-0572-5.pdf>
 32. Muncke J., (2021). Tackling the toxics in plastics packaging. *PLOS Biology*, 19:3. Geraadpleegd van <https://journals.plos.org/plosbiology/article?id=10.1371/journal.pbio.3000961>
 33. Health and Environment Alliance (2020). Turning the Plastic Tide: the chemicals in plastic that put our health at risk. Geraadpleegd van https://www.env-health.org/wp-content/uploads/2020/09/HEAL_Plastics_report_v5.pdf
 34. Montoya, A. (2019, 27 november). Plastics in our bodies: the next asbestos? Geraadpleegd van <https://www.swissre.com/risk-knowledge/>

[risk-perspectives-blog/plastics-in-our-bodies-the-next-asbestos.html](#)

35. *Health and Environment Alliance* (2020). Turning the Plastic Tide: the chemicals in plastic that put our health at risk. Geraadpleegd van https://www.env-health.org/wp-content/uploads/2020/09/HEAL_Plastics_report_v5.pdf
36. *The Guardian* (2021, 28 maart). Shanna Swan: Most couples may have to use assisted reproduction by 2045. Geraadpleegd van <https://www.theguardian.com/society/2021/mar/28/shanna-swan-fertility-reproduction-count-down>
37. <https://www.shannaswan.com/>
38. *The Guardian* (2021, 28 maart). Shanna Swan: Most couples may have to use assisted reproduction by 2045. Geraadpleegd van <https://www.theguardian.com/society/2021/mar/28/shanna-swan-fertility-reproduction-count-down>
39. *Center for International Environmental Law* (2019). Plastic & climate: The hidden costs of a plastic planet. Geraadpleegd van <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2019/05/Plastic-and-Climate-FI-NAL-2019.pdf>
40. *Carbon Market Watch* (2021). How can the EU Emissions Trading system drive the plastics sector's zero-carbon transition?. Geraadpleegd van <https://carbonmarketwatch.org/wp-content/uploads/2021/04/How-can-the-EU-Emissions-Trading-System-drive-the-plastics-sectors-zero-carbon-transition.pdf>
41. *Ibid.*
42. *Center for International Environmental Law* (2017). Fueling plastics: How Fracked Gas, Cheap Oil and Unburnable Coal are Driving the Plastic Boom. Geraadpleegd van <http://www.ciel.org/wp-content/uploads/2017/09/Fueling-Plastics-How-Fracked-Gas-Cheap-Oil-and-Unburnable-Coal-are-Driving-the-Plastics-Boom.pdf>
43. *Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment* (2018, 26 januari). Explainers: What is shale gas, how is it extracted through fracking and what are fracking's impacts?. Geraadpleegd van <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/explainers/shale-gas-extracted-fracking-frackings-impacts/>
44. *Center for International Environmental Law* (2017). Fueling Plastics: Fossils, Plastics & Petrochemical Feedstocks. Geraadpleegd van <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2017/09/Fueling-Plastics-Fossils-Plastics-Petrochemical-Feedstocks.pdf>
45. *Plastics Europe* (2019). Plastics - the facts 2019. Geraadpleegd van <https://www.plasticseurope.org/en/resources/publications/1804-plastics-facts-2019>
46. *Center for International Environmental Law* (2019). Plastic & climate: The hidden costs of a plastic planet. Geraadpleegd van <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2019/05/Plastic-and-Climate-FI-NAL-2019.pdf>
47. *GAIA* (2019). Pollution and Health Impacts of Waste-To-Energy Incineration. Geraadpleegd van https://www.no-burn.org/wp-content/uploads/Pollution-Health_final-Nov-14-2019.pdf
48. *Joshi, K.* (2021, februari). Plastics: a carbon copy of the climate crisis. Client Earth. Geraadpleegd van <https://www.clientearth.org/latest/latest-updates/stories/plastics-a-carbon-copy-of-the-climate-crisis/>
49. *Carbon Tracker* (2020, september). The Future's Not in Plastics: Why plastics demand won't rescue the oil sector. Analyst Note. Geraadpleegd van <https://carbon-tracker.org/reports/the-futures-not-in-plastics/>
50. *Pew Charitable Trusts & SYSTEMIQ* (2020). Breaking the Plastic Wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Towards Stopping Ocean Plastic Pollution. Geraadpleegd van https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf
51. *Carbon Tracker* (2020). Carbon Budgets: Where are we know? Geraadpleegd van <https://carbontracker.org/carbon-budgets-where-are-we-now/>
52. *Shen, et al.* (2020). Can microplastics pose a threat to ocean carbon sequestration? Marine Pollution Bulletin, Vol 150, 110712. Geraadpleegd van <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0025326X19308689>

53. Center for International Environmental Law (2019). Plastic & climate: The hidden costs of a plastic planet. Geraadpleegd van <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2019/05/Plastic-and-Climate-FI-NAL-2019.pdf>
54. Ellen Macarthur Foundation (2017). The New Plastics Economy: Rethinking the Future of Plastics & Catalysing Action. Geraadpleegd van https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/NPEC-Hybrid_English_22-11-17_Digital.pdf
55. MacLeod, M., et al. (2021). The global threat from plastic pollution. *Science*, 373: 6550, pp. 61–65. Geraadpleegd van <https://science.sciencemag.org/content/373/6550/61>.
56. Carbon Tracker (2020, september). The Future's Not in Plastics: Why plastics demand won't rescue the oil sector. Analyst Note. Geraadpleegd van <https://carbon-tracker.org/reports/the-futures-not-in-plastics/>
57. Kingston, S. (2020). The Polluter Pays Principle in EU Climate Law: an Effective Tool before the Courts?, *Climate Law*, 10(1), 1–27. Geraadpleegd van https://brill.com/view/journals/clla/10/1/article-p1_1.xml?language=en
58. Chenet, H., Ryan-Collins, J., van Lerven, F. (2021). Finance, climate-change and radical uncertainty: Towards a precautionary approach to financial policy. *Ecological Economics*, Vol. 183, 106957. Geraadpleegd van <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S092180092100015X>
59. Center for International Environmental Law (2017). Fueling plastics: Plastic industry awareness of the ocean plastics problem. Geraadpleegd van <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2017/09/Fueling-Plastics-Plastic-Industry-Awareness-of-the-Ocean-Plastics-Problem.pdf>
60. Banerjee, N., Cushman, J., Hasemyer, D., Song, L. (2015). Exxon: The Road Not Taken. *Inside Climate News*, <https://insideclimatenews.org/book/exxon-the-road-not-taken/>
61. Center for International Environmental Law (2017). Fueling plastics: Plastic industry awareness of the ocean plastics problem. Geraadpleegd van <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2017/09/Fueling-Plastics-Plastic-Industry-Awareness-of-the-Ocean-Plastics-Problem.pdf>
62. Corporate Europe Observatory (2018, 28 maart). Packaging lobby's support for anti-litter groups deflects tougher solutions. Geraadpleegd van <https://corporateeurope.org/en/power-lobbies/2018/03/packaging-lobby-support-anti-litter-groups-deflects-tougher-solutions>
63. Coca-Cola European Partners (2016). Radar screen of EU public policies. Geraadpleegd van <https://www.documentcloud.org/documents/3409808-EU-Radar-Screen-Issue-Update-2016-02-03.html>
64. Changing Markets Foundation (2020, september). Talking Trash: the corporate playbook of false solutions to the plastic crisis. p. 2 Geraadpleegd van https://talking-trash.com/wp-content/uploads/2020/08/TalkingTrash_ExecutiveSummary.pdf
65. Ibid. p. 5
66. MSCI (2019). The last straw: Will plastic become the next stranded asset?. Geraadpleegd van <https://www.msci.com/www/blog-posts/the-last-straw-will-plastic/01568008155>
67. Corporate Europe Observatory (2019, 13 november). Picking up the plastics trail: how Ireland cooperated with the plastics industry. Geraadpleegd van <https://corporateeurope.org/en/2019/11/picking-plastics-trail-how-ireland-cooperated-plastics-industry>
68. LobbyFacts.eu (2021). Coca-Cola European Partners. Geraadpleegd van <https://lobbyfacts.eu/representative/f747e034f91f46f5aafc1f69f52886a4/coca-cola-european-partners>
69. LobbyFacts.eu (2021). Danone. Geraadpleegd van <https://lobbyfacts.eu/representative/a85ce3e4054d4c15871e0c9bf14073d3/danone>
70. LobbyFacts.eu (2021). Anheuser-Busch InBev nv/sa (ABI). Geraadpleegd van <https://lobbyfacts.eu/representative/51b848413ca44cbf82de4c7e2d2ec399/anheuser-busch-inbev-nv-sa>
71. Consumers International (2020, 19 mei). New Research: Plastic recycling labelling confusing and inconsistent. Geraadpleegd van <https://www.consumersinternational.org/news/new-research-plastic-recycling-labelling-confusing-and-inconsistent>

- consumersinternational.org/news-resources/news/releases/plastic-recycling-labelling-confusing-and-inconsistent
72. European Environment Agency (2019). Briefing: the plastic waste trade in the circular economy. Geraadpleegd van <https://www.eea.europa.eu/publications/the-plastic-waste-trade-in>
 73. Heinrich Böll Stiftung (2020). Plastic Atlas: Facts and figures about the world of synthetic polymers. Pp 38–39. Geraadpleegd van https://www.boell.de/sites/default/files/2020-01/Plastic%20Atlas%202019%202nd%20Edition.pdf?dimension1=ds_plastikatlas
 74. Health and Environment Alliance (2020). Turning the Plastic Tide: the chemicals in plastic that put our health at risk. Geraadpleegd van https://www.env-health.org/wp-content/uploads/2020/09/HEAL_Plastics_report_v5.pdf
 75. Vimeo (z.d.). Plastic China [DOCUMENTAIRE]. Geraadpleegd van <https://vimeo.com/ondemand/plasticchina>
 76. Heinrich Boell Stiftung (2020). Plastic Atlas: Facts and figures about the world of synthetic polymers. Pp 38–39. Geraadpleegd van https://www.boell.de/sites/default/files/2020-01/Plastic%20Atlas%202019%202nd%20Edition.pdf?dimension1=ds_plastikatlas
 77. Rethink Plastic (2021, 12 april). The inherent problem with the global plastic waste trade. Geraadpleegd van <https://rethinkplasticalliance.eu/news/the-inherent-problem-with-the-global-plastic-waste-trade/>
 78. Euwid (2021, 20 mei). Turkey bans import of polyethylene waste. Geraadpleegd van <https://www.euwid-recycling.com/news/policy/single/Artikel/turkey-bans-import-of-polyethylene-waste.html>
 79. Jambeck, J., Geyer, R., Wilcox, C., Siegler, T., Perryman, M., Andrady, A., Narayan, R., Lavender Law, K. (2015). Plastic waste inputs from land into the ocean. *Science*, Vol. 347, Issue 6223, pp. 768–771. Geraadpleegd van <https://science.sciencemag.org/content/347/6223/768>
 80. Ellen Macarthur Foundation (2017). The New Plastics Economy: Rethinking the Future of Plastics & Catalysing Action. Geraadpleegd van https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/NPEC-Hybrid_English_22-11-17_Digital.pdf
 81. Fost Plus (2020). Activiteitenverslag. Geraadpleegd van <https://com.fostplus.be/activityreport2020nl/de-circulaire-economie-in-actie/>
 82. Pano (z.d.). Hoera Recyclage! [DOCUMENTAIRE]. Geraadpleegd van <https://www.vrt.be/vrtnu/a-z/pano/2019/pano-s2019a12/>
 83. Fost Plus (2021, 2 augustus). België overschrijdt de Europese doelstellingen voor de recyclage van plastic. Geraadpleegd van <https://www.fostplus.be/nl/blog/belgie-overschrijdt-de-europese-doelstellin-gen-voor-de-recyclage-van-plastic>
 84. Break Free from Plastics (2021). Missing the Mark: Unveiling Corporate False Solutions to the Plastic Pollution Crisis. Geraadpleegd van <https://www.breakfreefromplastic.org/missing-the-mark-unveiling-corporate-false-solutions-to-the-plastic-crisis/>
 85. Waste4change (2020, 8 september). Plogging: The New Swedish Trend of Running while Picking Up Trash. Geraadpleegd van <https://waste4change.com/blog/plogging-the-new-swedish-trend-of-running-while-picking-up-trash/>
 86. Coca-Cola Company (2019). Introducing a World-First: A Coke Bottle Made with Plastic from the Sea. Geraadpleegd van <https://www.coca-colacompany.com/press-releases/a-coke-bottle-made-with-plastic-from-the-sea>
 87. Fairs, M. (2019). The Ocean Cleanup labelled ‘a dream that seduced many people’. Geraadpleegd van <https://www.dezeen.com/2019/05/23/the-ocean-cleanup-failure-great-pacific-garbage-patch-plastic/>
 88. Changing Markets Foundation (2020, september). Talking Trash: the corporate playbook of false solutions to the plastic crisis. Geraadpleegd van https://talking-trash.com/wp-content/uploads/2020/08/TalkingTrash_ExecutiveSummary.pdf
 89. Alliance To End Plastic Waste (z.d.). Ending plastic waste in our environment is an ambitious vision.

- Geraadpleegd van <https://endplasticwaste.org/>
90. Ocean Conservancy (2021). Fighting for trash free seas. Geraadpleegd van <https://oceanconservancy.org/trash-free-seas/plastics-in-the-ocean/trash-free-seas-alliance/>
 91. Changing Markets Foundation (2020, september). Talking Trash: the corporate playbook of false solutions to the plastic crisis. Geraadpleegd van https://talking-trash.com/wp-content/uploads/2020/08/TalkingTrash_ExecutiveSummary.pdf
 92. American Chemistry Council (z.d.). Plastic Packaging Helps Do More with Less. Geraadpleegd van <https://plastics.americanchemistry.com/Plastic-Packaging-Helps-Do-More-with-Less/#:~:text=A%20recent%20study%20from%20Europe,weight%20than%20their%20glass%20counterparts>
 93. Zero Waste Europe (2020, 12 december). Press Release: Independent analysis reveals reusable packaging up to 85% more climate-friendly than single-use. Geraadpleegd van <https://zerowasteurope.eu/2020/12/press-release-independent-analysis-reveals-reusable-packaging-up-to-85-more-climate-friendly-than-single-use/>
 94. Robbins, J. (2020, 31 augustus). Why Bioplastics Will Not Solve the World's Plastics Problem. Yale School of the Environment. Geraadpleegd van <https://e360.yale.edu/features/why-bioplastics-will-not-solve-the-worlds-plastics-problem>
 95. Greenpeace (2019). Throwing away the future: how companies still have it wrong on plastic pollution 'solutions'. Geraadpleegd van <https://www.greenpeace.org/usa/wp-content/uploads/2019/09/report-throwing-away-the-future-false-solutions-plastic-pollution-2019.pdf>
 96. Schlegel, I., Wheeler, P., McKibbin, K. (2020, 9 september). Deception by the Numbers: American Chemistry Council claims about chemical recycling investments fail to hold up to scrutiny. Greenpeace Inc, Washington DC. Geraadpleegd van https://www.greenpeace.org/usa/wp-content/uploads/2020/09/GP_Deception-by-the-Numbers.pdf
 97. Financial Times (2018, 6 juni). How millennials became the world's most powerful consumers. Geraadpleegd van <https://www.ft.com/content/194cd1c8-6583-11e8-a39d-4df188287fff>
 98. Forbes (2018, 21 april). Five Asian Countries dump more Plastic into the Oceans than anyone else combined: How you can help. Geraadpleegd van <https://www.forbes.com/sites/hannahleung/2018/04/21/five-asian-countries-dump-more-plastic-than-anyone-else-combined-how-you-can-help/?sh=224a09ab1234>
 99. Break Free from Plastics (2020). Branded Volume III: Demanding Corporate Accountability for Plastic Pollution. Geraadpleegd van <https://www.breakfreefromplastic.org/globalbrandauditreport2020/>
 100. Ibid.
 101. Break Free from Plastic (2020). Brand Audit Toolkit. Geraadpleegd van <https://www.breakfreefromplastic.org/brandaudittoolkit/>
 102. Ipsos (2019). A throwaway world: The Challenge of Plastic Packaging and Waste. An Ipsos Survey. Geraadpleegd van <https://www.ipsos.com/en/throwaway-world-challenge-plastic-packaging-and-waste>
 103. Peel, J., Osofsky, H., M. (2020). Climate Change Litigation. Annual Review of Law and Social Science, Vol. 16, pp. 21-38. Geraadpleegd van <https://www.annualreviews.org/doi/full/10.1146/annurev-lawsocsci-022420-122936>
 104. Sabin Center for Climate Change Law (2021). About. Geraadpleegd van <http://climatecasechart.com/climate-change-litigation/about/>
 105. Earth Island (2020). Press Release: Environmental Group Wins Key Step in Battle Against Big Plastic. Geraadpleegd van <https://www.earthisland.org/index.php/news/entry/environmental-group-wins-battle-against-big-plastic>
 106. European Commission (2019). A European Green Deal. Geraadpleegd van https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_nl
 107. European Commission (2021). Circular Economy Action Plan. Geraadpleegd van https://ec.europa.eu/environment/strategy/circular-economy-action-plan_en

108. European Commission (2018). *Plastics Strategy*. Geraadpleegd van https://ec.europa.eu/environment/strategy/plastics-strategy_en
109. European Commission (2021). *Single Use Plastics*. Geraadpleegd van https://ec.europa.eu/environment/topics/plastics/single-use-plastics_en
110. European Commission (2021). *Plastics Own Resource*. Geraadpleegd van https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/own-resources/plastics-own-resource_en
111. Wood Mackenzie (2021, 8 februari). *How will the EU plastics levy change the flexible packaging market?* Geraadpleegd van <https://www.woodmac.com/news/opinion/how-will-the-eu-plastics-levy-change-the-flexible-packaging-market/>
112. IHS Markit (2020, 24 september). *Plastic Tax in Europe*. Geraadpleegd van <https://ihsmarkit.com/research-analysis/plastic-tax-in-europe.html>
113. European Commission (2021). *Circular Economy Action Plan*. Geraadpleegd van https://ec.europa.eu/environment/strategy/circular-economy-action-plan_en
114. Luan, T. (2018, juni). *Risk unwrapped: plastic pollution as a material business risk*. ClientEarth. Geraadpleegd van <https://www.documents.clientearth.org/wp-content/uploads/library/2018-07-24-risk-unwrapped-plastic-pollution-as-a-material-business-risk-ce-en.pdf>
115. MSCI (2019). *The last straw: Will plastic become the next stranded asset?*. Geraadpleegd van <https://www.msci.com/www/blog-posts/the-last-straw-will-plastic/01568008155>
116. MacLeod, M., et al. (2021). *The global threat from plastic pollution*. *Science*, 373: 6550, pp. 61-65. Geraadpleegd van <https://science.sciencemag.org/content/373/6550/61>
117. MSCI (2019). *The last straw: Will plastic become the next stranded asset?*. Geraadpleegd van <https://www.msci.com/www/blog-posts/the-last-straw-will-plastic/01568008155>
118. Van Aerschot, F. (2019, 4 februari). *Fossielvrije Banken in de Strijd tegen de Koolstofzeepbel*. FairFin. https://www.fairfin.be/sites/default/files/2020-05/Onderzoek_divestment_Klimaatcoalitie.pdf
119. Carbon Tracker (2020, september). *The Future's Not in Plastics: Why plastics demand won't rescue the oil sector*. Analyst Note. Geraadpleegd van <https://carbon-tracker.org/reports/the-futures-not-in-plastics/>
120. Vox (2020, 28 oktober). *Big Oil's hopes are pinned on plastics. It won't end well*. Geraadpleegd van <https://www.vox.com/energy-and-environment/21419505/oil-gas-price-plastics-peak-climate-change>
121. International Energy Agency (2021). *Global Energy Review 2021*. Geraadpleegd van <https://www.iea.org/reports/global-energy-review-2021/oil>
122. Carbon Tracker (2021). *The Sky's the Limit: Solar and wind energy potential is 100 times as much as global energy demand*. Geraadpleegd van <https://carbontracker.org/reports/the-skys-the-limit-solar-wind/>
123. Vox (2020, 28 oktober). *Big Oil's hopes are pinned on plastics. It won't end well*. Geraadpleegd van <https://www.vox.com/energy-and-environment/21419505/oil-gas-price-plastics-peak-climate-change>
124. Pew Charitable Trusts & SYSTEMIQ (2020). *Breaking the Plastic Wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Towards Stopping Ocean Plastic Pollution*. Geraadpleegd van https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf
125. INEOS (z.d.). *Project ONE van INEOS door FIT bekroond als Exceptional Investment of the Year 2020*. Geraadpleegd van <https://ineos-belgium.prezly.com/project-one-van-ineos-door-fit-bekroond-als-exceptional-investment-of-the-year-2020>
126. Van Aerschot, F. (2020). *Hoe onze overheid en banken de bodemloze put van Ineos proberen vullen*. FairFin. Geraadpleegd van https://www.fairfin.be/sites/default/files/2021-01/De%20bodemloze%20put%20van%20Ineos_incl_correctie.pdf
127. ICIS (2020). *Petroineos Grangemouth closure plans the latest round of refinery rationalisations*. Geraadpleegd van <https://www.icis.com/explore/resources/news/2020/11/17/10575900/petroineos-grange-mouth-closure-plans-the-latest-round-of-refi->

- nery-rationalisations
128. *De Tijd* (2021, 15 januari). Ineos stop deel van Antwerps megaproject in koelkast. Geraadpleegd van <https://www.tijd.be/ondernemen/chemie/ineos-stopt-deel-van-antwerps-megaproject-in-koelkast/10277439.html>
 129. Van Aerschot, F. (2020). Hoe onze overheid en banken de bodemloze put van Ineos proberen vullen. FairFin. Geraadpleegd van https://www.fairfin.be/sites/default/files/2021-01/De%20bodemloze%20put%20van%20Ineos_incl_correctie.pdf
 130. Center for International Environmental Law (2018). Fueling plastics: Untested Assumptions and Unanswered Questions in the Plastics Boom. Geraadpleegd van <http://www.ciel.org/wp-content/uploads/2018/04/Fueling-Plastics-Untested-Assumptions-and-Unanswered-Questions-in-the-Plastics-Boom.pdf>
 131. Carbon Tracker (2020, september). The Future's Not in Plastics: Why plastics demand won't rescue the oil sector. Analyst Note. Geraadpleegd van <https://carbon-tracker.org/reports/the-futures-not-in-plastics/>
 132. Youth for Climate (2021). Thuispagina. Geraadpleegd van <https://youthforclimate.be/nl/>
 133. Center for International Environmental Law (2018). Fueling plastics: Untested Assumptions and Unanswered Questions in the Plastics Boom. Geraadpleegd van <http://www.ciel.org/wp-content/uploads/2018/04/Fueling-Plastics-Untested-Assumptions-and-Unanswered-Questions-in-the-Plastics-Boom.pdf>
 134. Ibid.
 135. Van Aerschot, F., Bodart, C. (2020, 20 april). Schalie-crash scheept banken op met zware verliezen. FairFin. Geraadpleegd van <https://www.fairfin.be/nieuws/schalie-crash-scheept-banken-op-met-zware-verliezen>
 136. Center for International Environmental Law (2019). Plastic & climate: The hidden costs of a plastic planet. Geraadpleegd van <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2019/05/Plastic-and-Climate-FINAL-2019.pdf>
 137. Carbon Market Watch (2021). How can the EU Emissions Trading system drive the plastics sector's zero-carbon transition?. Geraadpleegd van <https://carbonmarketwatch.org/wp-content/uploads/2021/04/How-can-the-EU-Emissions-Trading-System-drive-the-plastics-sectors-zero-carbon-transition.pdf>
 138. European Commission (2020). Chemicals Strategy. Geraadpleegd van https://ec.europa.eu/environment/strategy/chemicals-strategy_nl
 139. Health and Environment Alliance (2018). EU chemicals strategy: speedy implementation steps key to truly protect people's health. Geraadpleegd van <https://www.env-health.org/eu-chemicals-strategy-speedy-implementation-steps-key-to-truly-protect-peoples-health/>
 140. Planet Tracker (2021, 14 april). Webinar: Unwrapping the Challenge for Single Use Plastics. Geraadpleegd van <https://planet-tracker.org/>
 141. Carbon Tracker (2020, september). The Future's Not in Plastics: Why plastics demand won't rescue the oil sector. Analyst Note. Geraadpleegd van <https://carbon-tracker.org/reports/the-futures-not-in-plastics/>
 142. Pew Charitable Trusts & SYSTEMIQ (2020). Breaking the Plastic Wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Towards Stopping Ocean Plastic Pollution. Geraadpleegd van https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2020/10/breakingtheplasticwave_distilledreport.pdf
 143. Break Free from Plastics (2020). Branded Volume III: Demanding Corporate Accountability for Plastic Pollution. Geraadpleegd van <https://www.break-freefromplastic.org/globalbrandauditreport2020/>
 144. Luan, T. (2018, juni). Risk unwrapped: plastic pollution as a material business risk. ClientEarth. Geraadpleegd van <https://www.documents.clientearth.org/wp-content/uploads/library/2018-07-24-risk-unwrapped-plastic-pollution-as-a-material-business-risk-ce-en.pdf>
 145. AB Inbev (2020). Circular Packaging: Driving Sustainable Packaging. Geraadpleegd van <https://www.ab-inbev.com/sustainability/2025-sustainability-goals/circular-pakaging/>
 146. AB Inbev (2021). Jaarverslag 2020. Geraadpleegd van

- https://www.ab-inbev.com/content/dam/abinbev/news-media/press-releases/2021/02/AB-IN-BEV_AR%202020-NL.pdf
147. Slack, A., Turner, S. (2021, augustus). 2021 Citizen Science: Brand Audit Report. Surfers Against Sewage. Geraadpleegd van <https://www.sas.org.uk/wp-content/uploads/SAS-BrandAudit2021-Digital.pdf>
 148. Heinrich Böll Stiftung (2020). Plastic Atlas: Facts and figures about the world of synthetic polymers. Geraadpleegd van https://www.boell.de/sites/default/files/2020-01/Plastic%20Atlas%202019%202nd%20Edition.pdf?dimension1=ds_plastikatlas
 149. Break Free from Plastics (2020). Branded Volume III: Demanding Corporate Accountability for Plastic Pollution. Geraadpleegd van <https://www.breakfreefromplastic.org/globalbrandauditreport2020/>
 150. <https://www.carrefour.com/en/group/food-transition>
 151. Ahold Delhaize (2020). Annual Report: Leading together through change. Geraadpleegd van <https://www.aholddelhaize.com/media/10540/ahold-delhaize-annual-report-2020.pdf>
 152. Ahold Delhaize (2019, 19 juni). Press Release: Ahold Delhaize issues his first Sustainability Bond. Geraadpleegd van <https://www.aholddelhaize.com/en/news/ahold-delhaize-issues-its-first-sustainability-bond/>
 153. Break Free from Plastics (2020). Branded Volume III: Demanding Corporate Accountability for Plastic Pollution. Geraadpleegd van <https://www.breakfreefromplastic.org/globalbrandauditreport2020/>
 154. ING (z.d.). Plastic. Geraadpleegd van <https://www.ing.com/Sustainability/Our-Stance/Plastic.htm>
 155. ING (2019, juni). Environmental and Social Risk Framework. Geraadpleegd van https://www.ing.nl/media/ING-Environmental-and-Social-Risk-Framework_tcm162-175186.pdf
 156. Ellen Macarthur Foundation (2017). Global Commitment: A circular economy for plastic in which it never becomes waste. Geraadpleegd van <https://www.newplasticseconomy.org/projects/global-commitment>
 157. BNP Paribas (2020). Banking by your side: accelerating the transition together. Geraadpleegd van <https://integrated-report.bnpparibas/2020/doc/article/C1/>
 158. Deutsche Bank (2020). Non-Financial Report. Geraadpleegd van https://www.db.com/ir/en/download/Non-Financial_Report_2020.pdf
 159. Argenta (2020). Activiteiten- en duurzaamheidsverslag. Geraadpleegd van <https://www.argenta.be/content/dam/argenta/over-argenta/jaarverslagen/2020/activiteiten-en-duurzaamheidsverslag-2020.pdf#page=87>
 160. Triodos Bank (2020). Integrated Annual Report. Geraadpleegd van <https://www.annual-report-triodos.com/2020/>
 161. Triodos Bank (z.d.). Weg met Wegwerpplastic: 4 R's om jouw plastic voetafdruk te verkleinen. Geraadpleegd van <https://dekleurvangel.nl/artikelen/2018/weg-met-wegwerpplastic>
 162. KBC Group (2020). Sustainability Report. Geraadpleegd van <https://www.kbc.com/content/dam/kbccom/doc/sustainability-responsibility/PerfRep/2020/csr-sr-2020.pdf#page=83>
 163. Candriam (2019). Engagement report. Geraadpleegd van https://www1.candriam.be/globalassets/candriam.be/pdf/candriam_engagement_report.pdf
 164. As You Sow (2021, 7 juni). Investor Declaration on Plastic Pollution. Geraadpleegd van <https://www.asyousow.org/our-work/waste/ocean-plastics/declaration-on-plastic-pollution-citing-plastic-pollution>
 165. Copello, L., Haut, G., Maillot, J., Mongodin, F. (2021, juli). Moving on from Single-Use Plastics: How is Europe doing? Break Free From Plastic. Geraadpleegd van https://www.breakfreefromplastic.org/custom-posts/?bfff_post_type=bfff_reports&bfff_post_title=reports&bfff_post_link=reports_image_link#038;bfff_post_title=reports&bfff_post_link=reports_image_link

Layout: Katrien Doms

Foto's:

- P 1. The concept of reducing plastic bags use: Modeled globes are sunk in many white plastic bags. Meaning, plastic bags are about to overflow the world, Foto: 003asy60lfoo, shutterstock
- P2. Plastic zak milieu vervuiling met ijsberg van afval, Foto: chaiyapruek youprasert, shutterstock
- P2: Frank Vanaerschot. Foto: Stefaan Van Parys
- P2: Maxim Plaisier. Foto: Stefaan Van Parys
- P5. A pile of plastic collected along a small stretch of beach on Long Island, NY. Foto: Brian Yurasits, unsplash
- P8. ROSTOV-ON-DON, RUSSIA -13 NOVEMBER 2018: Coca-Cola bottling line at factory, Foto: Yakov Oskanov, shutterstock
- P11. Close up side shot of microplastics lay on people hand. Concept of water pollution and global warming. Climate change idea. Foto: Pcess609, shutterstock
- P12. Concept of choice: save nature or continue to use disposable plastic. One hand holding beautiful shells, in the other - plastic waste. Ocean and tropical beach on background. Environmental pollution , Foto: chaiyapruek youprasert, shutterstock
- P14. BANGKOK, THAILAND - APRIL 5, 2018: Fresh many vegetables such as broccoli, capsicum, lemon, carrot, eggplant wrapped in plastic on display shelf for sale in the grocery store at Villa Market. Foto: saruntorn chotchitima, shutterstock
- P17. Grafiek plastic productie, Global plastic production and future trends, GRID-Arendal, mei 2018, flickr
- P17. Grafiek de kost van plastic, Carbon tracker, 04 September 2020
- P18. Yuchi, Taiwan - June 27th, 2020: the landfill at daytime in Nantou, Taiwan. Foto: elwynn, shutterstock
- P22. Garbage incineration plant, Foto: RONEYA, shutterstock
- P24. Het standbeeld van Justitie - lady justice of Iustitia/Justitia de Romeinse godin van Justitie, Foto: Audio und werbung, shutterstock
- P31. Market crisis concept, Foto: Vitalii Vodolazskiy, shutterstock
- P32. Financiële toren: Stefaan Van Parys
- P36. Deutsche bank: Foto: Deutsche Bank logo on building in Hamburg, Germany, Europe, September 16, 2014, flickr, (c) 2014 Tony Webster
- P36. BNP Paribas, Foto: Stefaan Van Parys
- P36. ING Bank, Foto: R/DV/RS, October 18 2008, flickr
- P37. KBC, Foto: Stefaan Van Parys
- P37. Belfius, Foto: Stefaan Van Parys
- P37. Argenta, Foto: Stefaan Van Parys
- P37. Triodos bank, Foto: Servicios centrales de Triodos Bank en España, September 25, 2012, flickr
- P43. Female activist protesting with megaphone during a strike with group of demonstrator in background. Woman protesting in the city., Foto: Jacob Lund, shutterstock

Vooruitgangstraat 333/9
1030 Brussel
België
info@fairfin.be
Tel: +32 2 201 07 70
Ondernemingsnr.: 0423.552.973

V.U.: Els Lauriks, Vooruitgangstraat 333/9, 1030 Brussel

ClientEarth